

**UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT**

Program de studii universitare de masterat:

ȘTIINȚE PENALE ȘI CRIMINALISTICĂ

Forma de învățământ: învățământ cu frecvență

Suport de curs pentru disciplina:

DREPT EXECUȚIONAL PENAL

București

CUPRINS

Introducere.....	4
a. Date privind titularul de disciplină	4
b. Date despre disciplină.....	4
c. Obiectivele disciplinei	4
d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului.....	4
e. Resurse și mijloace de lucru.....	4
f. Structura cursului.....	5
g. Evaluarea.....	5
Capitolul 1.	7
CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND DREPTUL EXECUȚIONAL PENAL.....	7
Capitolul 2	9
DREPTUL EXECUȚIONAL PENAL CA RAMURĂ DE DREPT.	9
IZVOARELE ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI EXECUȚIONAL PENAL.	9
Capitolul 3.	19
RĂSPUNDEREA PENALĂ. DEFINIȚIE, TRĂSĂTURI, PRINCIPII. ÎNLOCUIREA SAU ÎNLĂTURAREA RĂSPUNDERII PENALE.....	19
Capitolul 4.	22
SANȚIUNILE DE DREPT PENAL. CLASIFICARE. CATEGORII DE PEDEPSE	22
Capitolul 5	24
EXECUTAREA PEDEPSELOR PRIVATIVE DE LIBERTATE. REGIMURI DE EXECUTARE	24
Capitolul 6	26
SISTEMUL PENITENCIAR. CONDIȚIILE DE DETENȚIE	26
Capitolul 7	28
CATEGORII DE CONDAMNAȚI.....	28
Capitolul 8	29
DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE PERSOANELOR AFLATE ÎN EXECUTAREA PEDEPSELOR PRIVATIVE DE LIBERTATE	29
Capitolul 9	30
MUNCA PRESTATĂ DE PERSOANELE CONDAMNATE LA PEDEPSE PRIVATIVE DE LIBERTATE.....	30
Capitolul 10.....	32
ACTIVITĂȚI DESFĂȘURATE ÎN PENITENCIARE ÎN SCOPUL REINTEGRĂRII SOCIALE A PERSOANELOR CONDAMNATE LA PEDEPSE PRIVATIVE DE LIBERTATE.....	32

Capitolul 11.....	37
RECOMPENSE POSIBILE PENTRU PERSOANELE CONDAMNATE LA PEDEPSE CU PRIVARE DE LIBERTATE	37
Capitolul 12.....	38
ABATERI ȘI SANȚIUNI DISCIPLINARE APLICABILE PERSOANELOR CONDAMNATE LA PEDEPSE CU PRIVARE DE LIBERTATE.....	38
Capitolul 13.....	39
SANȚIUNI PENALE APLICABILE MINORILOR INFRACTORI.....	39
Capitolul 14.....	49
LIBERAREA CONDIȚIONATĂ.....	49
Bibliografie	52

Introducere

Cursul este destinat studenților din cadrul programului de studii universitare de masterat **ȘTIINȚE PENALE ȘI CRIMINALISTICĂ** al Facultății de Drept.

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	
E-mail:	

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	1
Semestrul:	2

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	▪ Însușirea principiilor dreptului execuțional penal ▪ Analiza modului de executare a pedepselor
Obiectivele specifice	▪ Analiza unor studii de caz ▪ Prezentarea jurisprudenței Curții Europene de Justiție în materia dreptului execuțional penal ▪ Analiza gradului de armonizare a legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	• utilizarea conceptelor și principiilor fundamentale specifice dreptului execuțional penal • interpretarea și aplicarea legislației referitoare la aplicarea pedepselor • acordarea asistenței sau consultanței în rezolvarea problemelor care privesc dreptul execuțional penal
Competențe transversale	• acordarea asistenței și consultanței de specialitate în vederea aplicării normelor dreptului execuțional penal • acordarea asistenței și consultanței de specialitate cu privire la beneficiile unor măsuri privind reeducarea în vederea reinserției sociale a persoanelor condamnate care și-au executat pedepsele

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică vă sugerăm să consultați bibliografia recomandată.

f. Structura cursului

Cursul de Drept execuțional penal este structurat în 14 capitole:

Capitolul 1. Considerații generale privind dreptul execuțional penal.
Capitolul 2. Dreptul execuțional penal ca ramură de drept. Izvoarele și principiile dreptului execuțional penal.
Capitolul 3. Răspunderea penală. Definiție, trăsături, principii. Înlocuirea sau înlăturarea răspunderii penale.
Capitolul 4. Sancțiunile de drept penal. Clasificare. Categoriile de pedepse.
Capitolul 5. Executarea pedepselor privative de libertate. Regimuri de executare.
Capitolul 6. Sistemul penitenciar. Condițiile de detenție.
Capitolul 7. Categoriile de condamnați.
Capitolul 8. Drepturile și obligațiile persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate.
Capitolul 9. Munca prestată de persoanele condamnate la pedepse privative de libertate.
Capitolul 10. Activități desfășurate în penitenciare în scopul reintegrării sociale a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate.
Capitolul 11. Recompense posibile pentru persoanele condamnate la pedepse cu privare de libertate.
Capitolul 12. Abateri și sancțiuni disciplinare aplicabile persoanelor condamnate la pedepse cu privare de libertate.
Capitolul 13. Sancțiuni penale aplicabile minorilor infractori.
Capitolul 14. Liberarea condiționată.

Cursul de Drept execuțional penal poate fi studiat atât potrivit ordinii prestabilite a capitolelor dar, în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme, acestea pot fi aprofundate. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor 14 capitole.

g. Evaluarea

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Tip activitate	Criterii de evaluare	Metode de evaluare	Pondere din nota finală
Curs	Nota finală depinde de prezența la		20%

	minimum 30% din orele desemnate cursului.		
Proiect	Nota finală depinde de prezența la minim 50% din întâlnirile desemnate seminarului	Susținerea unui referat	30 %
Evaluare finală	Cunoașterea aspectelor teoretice și practice în materie	Examen scris	50%
Modalitatea de notare (calificativ sau notă): - Notă de la 1 la 10.			
Standard minim de performanță: Nota finală minim 5.			

Capitolul 1.

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND DREPTUL EXECUȚIONAL PENAL

1.1. Noțiunea, obiectul și domeniul dreptului execuțional penal

Termenul de *drept execuțional penal*, folosit pentru prima dată de către doctrina penală germană, desemnează acea ramură a dreptului, relativ autonomă, având un caracter unitar, aparținând dreptului public care reglementează principiile și modul de executare al pedepselor în scopul apărării societății contra criminalității.

Profesorul Ioan Oancea definește dreptul execuțional penal ca fiind „*ramura de drept alcătuită din totalitatea normelor juridice prin care se reglementează relațiile sociale privind executarea sancțiunilor penale în scopul prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni și a apărării ordinii de drept*”.

Din această definiție rezultă o serie de caracteristici:

a. Dreptul execuțional penal este un ansamblu de norme care reglementează regulile de bază ale executării pedepselor într-un sistem de drept dat, precum și modul concret în care se execută aceste pedepse, îndeosebi modul de exercitare a drepturilor și îndatoririlor administrației penitenciare și a celor încarcerați.

b. Fiind o ramură a dreptului public, dreptul execuțional penal reglementează comportamentul celor ce veghează la executarea efectivă a pedepselor în mediul închis (penitenciar), în numele unei autorități publice (în cazul dreptului românesc al ministerului de interne și administrației publice), unul din subiectele raportului juridic de executare penală fiind, tocmai de aceea, o autoritate publică (administrația penitenciarelor). O altă consecință ce decurge din caracterul de drept public al dreptului execuțional penal este faptul că normele ce alcătuiesc această ramură de drept au un caracter imperativ, fiind obligatorii pentru toți cei cărora li se adresează.

c. Legiuitorul penal român înțelege ca această activitate să fie guvernată de anumite reguli de bază, principii, cărora i se subordonează întreaga reglementare în materie. Aceste reguli se adresează tuturor participanților la raporturile de drept execuțional penal.

d. Ca și dreptul penal, dreptul execuțional penal răspunde anumitor funcții și slujește anumitor scopuri. În esență, această ramură de drept, ca drept pozitiv răspunde nevoilor societății de apărare contra criminalității. Scopul general al normelor dreptului execuțional penal este identic cu cel al dreptului penal, acesta din urmă fiind reprezentat de apărarea valorilor sociale fundamentale ale statului împotriva săvârșirii de infracțiuni. Astfel, legea penală apără împotriva infracțiunilor România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept. Executarea pedepselor prezintă două scopuri, unul imediat, care se referă la prevenția specială și unul general sau mediat, care se referă la prevenția generală.

Scopul imediat se obține prin izolarea celui condamnat de societate, în acest mod fiind în imposibilitate de a mai comite alte infracțiuni. Scopul mediat sau general se obține prin faptul că executarea efectivă a pedepsei într-un mediu închis (penitenciar) prezintă un efect de inhibare a celor care ar fi tentați să comită diverse infracțiuni.

Obiectul dreptului execuțional penal îl formează relațiile sociale cu privire la activitatea de executare a sancțiunilor de drept penal. Aceste relații au un anumit specic, sunt proprii acestui domeniu al dreptului și sunt reglementate de norme de drept execuțional penal. La aceste relații sociale participă anumite organe de stat (de la penitenciare, în cazul pedepsei cu

detențiunea pe viață și închisoarea, la înanțe, în cazul pedepsei cu amenda etc.), pe de o parte, și persoanele condamnate, pe de altă parte. Relațiile sociale reglementate de această ramură de drept sunt relații de constrângere, proprii acestei ramuri, ce presupun drepturi și obligații pentru participanți. Drepturile și obligațiile pe care le au participanții diferă de la felul sancțiunii aplicate (în cazul închisorii sunt relații de deținere în penitenciare, iar la amendă relații sociale privind plata unei sume de bani). Tot în obiectul dreptului execuțional penal se includ și studiile și analizele care se fac pentru găsirea instrumentelor celor mai eficiente pentru aplicarea normelor în scopul pentru care au fost reglementate, de maniera asigurării prevenției generale și speciale în lupta împotriva infracționalității. Din această perspectivă, dreptul execuțional penal și știința dreptului execuțional penal sunt într-o permanentă dinamică și dezvoltare, în aceeași măsură în care există dinamica mișcării societății față de realitatea și parcursul comportamentului antisocial, urmărindu-se adaptarea măsurilor sancționatoare la necesitățile vieții contemporane.

La o primă și generală vedere, după natura și caracteristicile esențiale ale obiectului de reglementare al dreptului execuțional penal, domeniul de activitate îl constituie relațiile sociale speciale privind executarea sancțiunilor de drept penal. Cu alte cuvinte, suntem în prezența activității desfășurate de organele de stat însărcinate cu punerea în executare a sancțiunilor și cu situația persoanelor condamnate asupra cărora se răsfrânge această activitate.

Domeniul de activitate al dreptului execuțional penal este foarte apropiat de cel al dreptului penal, însă nu se identică, ci are o existență de sine stătătoare. El cuprinde mai multe planuri, după felul sancțiunilor de drept penal: planul pedepselor principale, planul pedepselor complementare, planul măsurilor de siguranță și planul măsurilor educative. Toate aceste sancțiuni au anumite limite temporale, cu început și sfârșit (începutul executării sancțiunii, care ține până la limita la care se termină executarea iecărei sancțiuni în parte). Conceptele de bază ale dreptului execuțional penal sunt infracțiunea, răspunderea penală și sancțiunea penală.

Capitolul 2

DREPTUL EXECUȚIONAL PENAL CA RAMURĂ DE DREPT.

IZVOARELE ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI EXECUȚIONAL PENAL.

2.1. Trăsăturile dreptului execuțional penal

Dreptul execuțional penal, ca sistem cuprinzător de norme de drept.

Normele de drept execuțional penal se regăsesc în tratate și convenții internaționale cu privire la executarea sancțiunilor penale, în Constituția României, în Codul penal și în Codul de procedură penală, în Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, dar și în Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, în Regulamentul privind executarea pedepselor și a măsurii arestării preventive, în unele legi speciale, în normele privitoare la sănătate, muncă, administrație, drepturile omului, precum și în orice norme ce reglementează activitatea unor colectivități.

Caracterul autonom al dreptului procesual penal. O lungă perioadă de timp, normele de procedură penală nu erau distincte de cele de drept penal și de cele de drept execuțional penal. Până spre sfârșitul secolului XX, dreptul execuțional penal era înglobat în dreptul procesual penal. De fapt, toate cursurile de drept procesual penal cuprind și capitolul privind punerea în executare a hotărârilor judecătorești deinitive.

După momentul istoric de la 1989, în literatura juridică s-a pus problema desprinderii ca ramură de sine stătătoare a dreptului execuțional penal din dreptul procesual penal.

Primul curs universitar de drept execuțional penal, tipărit cu tiraj considerabil, a fost elaborat de profesorul I. Oancea.

Specificul reglementării unor raporturi juridice total diferite, cum sunt cele de drept penal, de drept civil etc., reclamă existența unei legislații adecvate. Tot mai mult s-a acreditat ideea că dreptul execuțional penal formează o ramură autonomă a dreptului care reglementează raporturile sociale de sine stătătoare ce se nasc în cadrul executării sancțiunilor de drept penal.

Înțelesul propriu al cuvântului autonomie este că legea după care există îți este dată de tine însuși și de nimeni altcineva. Autonomia presupune independență, adică conducere după norme juridice proprii, ceea ce realizează în conținut Legea nr. 254/2013 și Legea nr. 253/2013.

În prezent, există o opinie dominantă a juriștilor în favoarea existenței unei ramuri autonome de drept execuțional penal. Autonomia presupune trei aspecte de manifestare, și anume:

- în plan normativ, în sensul că își creează norme de conduită fără a se limita la a sancționa încălcări ale unor norme impuse de alte ramuri de drept;
- în plan conceptual, în sensul că poate conferi un conținut propriu unor termeni diferit de cel conferit de alte ramuri de drept;
- în plan procedural, deoarece derularea unei proceduri civile nu poate împiedica, amâna sau opri derularea executării sancțiunii de drept penal, ca urmare a sesizării instanței de judecată cu o anumită acțiune.

Caracterul de drept public al dreptului execuțional penal. Dreptul execuțional penal este o ramură de drept public pentru că, în toate raporturile juridice de drept execuțional penal se

găsește întotdeauna statul, ca subiect dominant. Condamnatul se află pe o poziție de subordonare, iar statul, prin organele speciale, dispune asupra condamnatului, impunându-i executarea pedepsei la care a fost condamnat, bineînțeles, în anumite limite prevăzute de lege.

Reglementând relațiile sociale de punere în executare a sancțiunilor de drept penal, dreptul execuțional penal creează raporturi juridice, pe de o parte, între stat (ca reprezentant al societății și ca titular al funcției de executare), prin organele sale specializate (instanța de judecată, poliție, inanțe etc.) și, pe de altă parte, persoanele izice (condamnații penal sau sancționații penal). Acțiunea de executare a sancțiunii aplicate este o acțiune publică, ce aparține societății. Raporturile juridice în care se realizează această acțiune socială sunt raporturi de putere sau de autoritate.

În cadrul acestui raport, statul, prin organele sale specializate, deține o poziție de autoritate, de comandă, iar condamnatul ocupă o poziție de subordonare față de acesta. Statul are drept de influențare, de dispoziție asupra conduitei condamnatului pe toată perioada executării sancțiunii aplicate

2.2. Scopul si funcțiile dreptului execuțional penal

Dreptul execuțional penal este ramura de drept prin care se exprimă și se realizează politica penală a statului nostru privind executarea sancțiunilor penale. În doctrină, politica penală este definită ca ansamblul de procedee susceptibile să fie propuse legiuitorului, sau care sunt efectiv folosite de acesta la un moment dat, într-o țară determinată, pentru combaterea criminalității.

Acesta este determinat de politica penală a statului și constă în lupta hotărâtă pe care societatea o duce cu membrii săi care încalcă ordinea de drept și care lezează prin acțiunile lor valorile sociale ocrotite de lege.

Pe lângă acest scop general, dreptul execuțional penal are și un scop special, și anume apărarea valorilor sociale, a ordinii de drept, prin reeducarea celor condamnați cu ocazia executării sancțiunilor de drept penal privative sau neprivative de libertate.

Scopul dreptului execuțional penal este stipulat în art. 3 din Legea nr. 254/2013: „(1) Scopul executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. (2) Prin executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate se urmărește formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept, față de regulile de conviețuire socială și față de muncă, în vederea reintegrării în societate a deținuților sau persoanelor internate” și în art. 3 din Legea nr. 253/2013, unde se arată: „(1) Prin reglementarea executării pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri prevăzute la art. 1 se urmărește asigurarea echilibrului dintre protecția societății prin menținerea ordinii de drept, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, și menținerea în comunitate a persoanei care a comis una sau mai multe fapte prevăzute de legea penală. (2) Scopul măsurilor procesuale prevăzute la art. 1 lit. g) este asigurarea bunei desfășurări a procesului penal, împiedicarea sustragerii inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori prevenirea săvârșirii de infracțiuni, în condițiile promovării unor măsuri alternative la arestarea preventivă”.

Și în acest domeniu există o prevenție generală și una specială. Prima urmărește să îi determine pe cetățeni să nu mai comită infracțiuni, iar cea de-a doua se referă la reeducarea condamnaților prin executarea sancțiunii.

În realizarea scopului său, dreptul execuțional penal este chemat să îndeplinească anumite sarcini sau funcții în calitate de instrument al politicii penale.

În esență, aceste funcții sunt:

a) Realizarea scopului procesului penal. Dacă nu se realizează prompt și eficient punerea în executare a sancțiunii de drept penal, desfășurarea procesului penal este inutilă și

zadarnică. Totodată, rezonanța sancțiunii aplicate se anulează, iar prevenția generală și cea specială se anihilează.

În această fază a executării sancțiunilor de drept penal își desfășoară activitatea instanța de executare, procurorul, unele organe ale Ministerului Afacerilor Interne, ale Ministerului Finanțelor și alte organe abilitate (comandantul locului de deținere, al unității militare, al unității sanitare, consilii locale etc.).

Fiecare grupă de sancțiuni de drept penal (pedepse principale, complementare, accesorii, măsuri educative, măsuri de siguranță etc.) prezintă un anumit speciic privind ordinul de punere în executare, organul competent, condițiile executării etc.

b) Conformarea la principiile fundamentaleale dreptului execuțional penal, adică „pedepsele și măsurile privative de libertate se execută în condiții care să asigure respectarea demnității umane” (art. 4 din Legea nr. 254/2013). Cu alte cuvinte, executarea sancțiunii trebuie să se realizeze respectând principiul legalității, principiul umanismului, al individualizării executării etc.

c) Reeducarea celor condamnați prin forma și modurile de executare a sancțiuni-lor. În acest sens, se impune adoptarea unor regimuri de executare diferite – regim de maximă siguranță, regim închis, regim deschis, semiliber și liber, adică neprivativ de libertate, așa cum este suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei etc.

Executarea sancțiunilor trebuie să formeze trăsături morale pentru condamnat, menite să îl determine să nu mai intre în câmpul infracțional în viitor, să îl determine să respecte ordinea de drept în societate și relațiile de conviețuire socială.

d) Pregătirea pentru reintegrare în muncă și societatea celor condamnați și li-berați deinitiv. Valențele educative ale executării sancțiunii, ce rezidă din modul în care aceasta se desfășoară (cu respectarea principiilor fundamentale de drept, cu respectarea persoanei condamnatului), prin efectuarea unei activități utile de muncă, cu respectarea drepturilor și cu recompensarea muncii, pot crea condiții pentru con-damnat să se readapteze ușor la viața liberă, la munca cinstită și corectă în societate.

Toate aceste elemente pot contribui cu adevărat la reinserția socială a individului, dar și la prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni de către cei condamnați care au executat o pedeapsă sau o altă măsură dispusă de organul judiciar în cursul procesului penal.

2.3. Legăturile dreptului execuțional penal cu alte ramuri de drept și cu alte științe

2.3.1. Legăturile dreptului execuțional penal cu alte ramuri de drept

A. Legătura cu dreptul penal. Între dreptul execuțional penal și dreptul penal există strânse legături.

Dreptul penal este dreptul care prevede cadrul legal al sancțiunilor penale, sistemul de sancțiuni

penale, normele generale și speciale de sancționare.

Dreptul execuțional penal, prin normele de executare a pedepselor, reglementând relațiile sociale specifice de executare a pedepselor aplicate de către instanțe, contribuie la finalizarea și realizarea scopului legii penale, acela de prevenire a săvârșirii de noi infracțiuni. La acestea mai adăugăm și faptul că unele din principiile care orientează dreptul penal sunt preluate și adaptate de dreptul execuțional penal în materie de executare a sancțiunilor penale: principiul legalității, principiul individualizării sau principiul umanismului. Iar, în ceea ce privește raporturile juridice, menționăm că între raporturile juridice execuționale și raporturile juridice penale există o strânsă intercondiționare, în sensul că dacă prin normele de drept penal se aplică pedepse infractorilor, creându-se raporturi juridice penale, prin normele de drept execuțional penal se reglementează executarea pedepselor aplicate și, astfel,

raporturile juridice de drept execuțional penal vor deriva din raporturile juridice de drept penal.

B. Legătura cu dreptul procesual penal. Executarea sancțiunilor penale presupune o anumită procedură penală, în sensul că executarea sancțiunilor penale constituie o activitate socială în cadrul căreia se produc o seamă de acte procesuale, acte fără de care executarea sancțiunilor penale nu se poate efectua. Astfel, raporturile juridice de drept execuțional penal se realizează prin raporturi de drept procesual penal, raporturi ce se desfășoară însă între părțile speciale, organele și subiecții speciali, iar în acest sens în Partea specială a Codului de procedură penală, Titlul III, „Executarea hotărârilor penale”, sunt înscrise dispoziții speciale privind executarea hotărârilor penale.

2.3.2. Legăturile dreptului execuțional penal cu alte științe

Dreptul execuțional penal, ca disciplină științifică, are strânse legături și cu o serie de științe sociale, nejuridice, care studiază infracțiunile, infractorii, pedepsele și celelalte sancțiuni, precum și executarea acestora, concluziile acestor discipline socio-umane oferind cunoștințe și soluții care rețin atenția în organizarea și realizarea politicii penale a statului și care îmbogățesc totodată disciplina dreptului execuțional penal. Avem în vedere următoarele științe: politica penală, criminologia, penologia, știința penitenciară, sociologia criminală, psihologia criminală, psihiatria criminală și altele.

A. Corelația cu politica penală. Politica penală este știința care trasează orientările și principiile incriminărilor, stabilirii, aplicării și executării pedepselor și a celorlalte sancțiuni penale, în scopul apărării societății contra infracțiunilor. Rolul organelor de specialitate, organe execuțional penale este de a realiza în practică această politică penală în domeniul dreptului execuțional penal. În acest sens, știința dreptului execuțional penal transmite concluziile și cercetările factorilor de decizie în materie de politică penală, în vederea reevaluării căilor și mijloacelor de luptă împotriva infracționalității.

B. Corelația cu criminologia. Dreptul execuțional penal preia de la criminologie o seamă de date științifice privind cauzele și condițiile sociale și individuale care au determinat anumite persoane să comită infracțiuni, date de care trebuie să se țină seama în individualizarea executării sancțiunilor penale; de asemenea, criminologia cercetează trăsăturile caracteristice ale persoanelor care săvârșesc infracțiuni (instruit-neinstruit, infractor violent-neviolent, infractor de ocazie etc.), caracteristici de care dreptul execuțional penal ține seama în organizarea executării sancțiunilor penale, la care se adaugă și faptul că dreptul execuțional penal ține seama de mijloacele recomandate de criminologie în procesul de executare a pedepselor, a măsurilor educative.

C. Corelația cu penologia. Penologia este acea disciplină teoretică nejuridică care studiază pedepsele, este disciplina social-psihologică despre mijloacele represive, despre pedepse, în lupta împotriva infracțiunilor.

Penologia oferă dreptului execuțional penal date, informații, idei, cunoștințe despre natura și funcțiile pedepselor și despre modalitățile de executare ale acestora. Astfel, pentru realizarea scopului executării pedepsei, acela al prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni, pedeapsa trebuie să îndeplinească atât funcția de constrângere, cât și funcția de îndreptare și reeducare.

Pentru aceasta, executarea pedepsei trebuie să cuprindă elemente de constrângere (ordine, disciplină, muncă), dar și elemente de îndreptare și reeducare (calificare profesională, învățătură etc.).

D. Corelația cu știința penitenciară. Știința penitenciară studiază executarea pedepselor privative de libertate, pedepse care se execută în penitenciare (de unde și denumirea de «știință penitenciară»). Cu toate acestea, știința penitenciară nu este o disciplină juridică, ea nu studiază normele juridice privind executarea pedepselor privative de libertate, ci condițiile

în care executarea poate fi eficientă, în care ea contribuie la reeducarea condamnatului. De asemenea, ea studiază organizarea sistemului penitenciar și regimul de viață al condamnatului în penitenciar, măsura în care această executare contribuie sau nu la prevenirea producerii de noi infracțiuni din partea condamnatului. În urma cercetărilor efectuate, știința penitenciară a formulat propuneri cu privire la înlăturarea unor măsuri negative din modul de viață în regimul penitenciar și la adoptarea unor măsuri de bună organizare și desfășurare a regimului de trai în penitenciar și a muncii condamnaților, cu privire la disciplina în penitenciar, cu privire la necesitatea contactelor cu familia a celor care își execută condamnarea, în interesul pregătirii condițiilor de reintegrare socială a condamnatului după liberarea definitivă.

În unele țări europene s-a dezvoltat o ramură mai restrânsă de drept penal, dreptul penitenciar, menit să reglementeze executarea pedepselor privative de libertate. Ceea ce caracterizează această ramură de drept este faptul că ea cuprinde dispozițiile de drept care reglementează numai executarea pedepselor privative de libertate. Astfel, dreptul penitenciar cuprinde atât dispozițiile înscrise în codul penal (regimul de executare a pedepselor privative de libertate, reguli generale privind munca condamnaților în penitenciar etc.) sau în legi speciale, cât și dispozițiile înscrise în regulamentele privind executarea pedepselor privative de libertate sau în regulamentele privind organizarea și funcționarea penitenciarelor.

În ceea ce privește legătura dintre cele două ramuri de drept, afirmăm că dreptul execuțional penal are un domeniu mai larg, în sensul că acesta cuprinde reglementarea executării tuturor sancțiunilor penale, în timp ce dreptul penitenciar cuprinde numai reglementarea executării pedepsei privative de libertate, având un domeniu mai restrâns.

E. Corelația cu sociologia criminală, psihologia criminală și alte științe social-penale.

Dreptul execuțional penal are legături și cu alte științe sociale și umane care, prin cunoștințele pe care le aduc în legătură cu condamnatul, sunt de folos executării sancțiunilor penale. Este vorba de o seamă de ramuri de științe sociale speciale, dezvoltate în sistemul sociologiei (sociologia criminală), în sistemul psihologiei (psihologia criminală), în sistemul pedagogiei (pedagogia condamnatului) etc. În timp ce sociologia criminală, prin investigațiile sale privind rolul mediului social în favorizarea săvârșirii de infracțiuni din partea unor persoane, este deosebit de utilă dreptului execuțional penal, psihologia criminală, cu investigațiile și formularea de cunoștințe științifice referitoare la motivațiile⁴¹ și trăsăturile psihice ale celui condamnat la pedeapsa cu închisoarea (capacitatea mintală a condamnatului, trăsăturile de caracter ale acestuia etc.), prezintă o incontestabilă importanță pentru executarea sancțiunilor penale, iar pedagogia condamnatului fiind o disciplină pedagogică îndreptată spre cercetarea reeducării celor cu comportare antisocială, aduce o contribuție importantă dreptului execuțional penal, fiindcă ea indică științific metodele și căile necesare reeducării acestor categorii de condamnați.

2.4. Izvoarele si raportul juridic de drept execuțional penal

2.4.1. Noțiunea de izvor de drept execuțional penal

Cunoașterea izvoarelor unei ramuri de drept permite o abordare mai clară a conținutului acestei discipline și asigură autoritatea concluziilor care se pot desprinde din această abordare.

Prin izvoare, putem înțelege sursele normelor juridice. Particularizând, prin izvor al dreptului execuțional penal se înțelege actul normativ sau actele normative în care se exprimă voința socială, devenită voință de stat, cu privire la normele juridice privind executarea sancțiunilor penale.

Prin izvor al dreptului execuțional penal se înțelege actul normativ sau actele normative prin care exprimă voința de stat cu privire la normele juridice privind executarea sancțiunilor penale. Izvoarele dreptului execuțional penal sunt dispozițiile cuprinse în:

- Constituția României;

- legile organice și cele speciale. O deosebită importanță o are Legea nr. 254/2013 privitoare la executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (lege care a abrogat vechea lege a executării pedepselor, nr. 275/2006).

- Codul penal. În Titlul III, „Pedepsele”, art. 53-106, statuează principalele norme ce reglementează scopul executării pedepsei, categoriile și limitele generale ale pedepselor. Izvor de drept execuțional penal sunt și Titlul V, „Minoritatea” (art. 113-134), Titlul IV „Măsuri de siguranță” (art. 109-112) precum și Titlul VII, „Cauzele care înlătură răspunderea penală” (art. 152-159).

- Codul de procedură penală. Titlul V „Executarea hotărârilor penale” (art. 550 - 601) reprezintă sediul principal al normelor de drept execuțional penal, norme ce reprezintă concretizarea modului de punere în aplicare a pedepselor.

Desigur, pe lângă alte astfel de izvoare există și izvoare precum: regulamente, diverse ordonanțe (cum ar fi, de exemplu, Ordonanța de urgență nr. 47/2006, pentru modificarea și completarea Legii nr. 293/2004 privind statutul funcționarilor publici din Administrația Națională a Penitenciarelor), hotărâri de guvern (de exemplu Hotărârea Guvernului nr. 1849/2004, privind organizarea, funcționarea și atribuțiile Administrației Naționale a Penitenciarelor), ordine ale ministrului justiției etc.

2.4.2. Raportul juridic de drept execuțional penal

Raportul juridic execuțional penal constă în relațiile sociale de executare a sancțiunilor penale reglementate prin norme juridice execuționale penale, relații statornicite între organele de stat și condamnat potrivit cărora statul are dreptul de a pune pe condamnat să execute pedeapsa sau o altă sancțiune penală aplicată printr-o hotărâre penală definitivă iar condamnatul are obligația să o execute.

Trăsăturile specifice ale raportului juridic execuțional penal

a) Între raportul juridic execuțional penal și raportul juridic penal există o strânsă legătură. Mai întâi se naște raportul juridic penal de conflict ca urmare a transformării lui din raport juridic penal de conformare.

Săvârșirea unei infracțiuni stă la baza nașterii acestui raport juridic. Raportul juridic de conflict privit ca mijloc de realizare a ordinii de drept poartă denumirea de raport juridic de răspundere penală. O etapă în desfășurarea acestuia este executarea sancțiunii de drept penal aplicate. Această etapă în cadrul raportului juridic penal ia forma unui raport juridic special și anume a raportului juridic execuțional penal. Raportul juridic execuțional penal derivă din raportul juridic penal.

b) Raportul juridic execuțional penal se referă la relațiile de executare a sancțiunilor penale care se deosebesc de relațiile de tragere la răspundere penală care conduc la formarea raportului juridic penal.

c) Deși, pentru epuizarea raportului juridic execuțional penal se apelează la acte procesuale penale proprii (punerea în executare a pedepsei închisorii, a pedepselor complementare), reglementate prin norme juridice procesuale penale, totuși, cele două raporturi juridice nu se confundă, ele rămânând raporturi juridice distincte într-o strânsă interdependență.

Elementele raportului juridic execuțional penal

a) *Subiecții raportului juridic execuțional penal.* La raportul juridic execuțional penal participă statul prin organele sale speciale, pe de o parte, în calitate de subiect activ și condamnatul, pe de altă parte, în calitate de subiect pasiv.

În situația executării pedepsei închisorii împuternicitul statului este conducerea penitenciarului sau a locului de muncă care acționează prin conducătorul ei.

În situația executării pedepsei amenzii statul participă în cadrul raportului prin organul financiar. Subiectul pasiv al raportului este condamnatul care va executa pedeapsa aplicată printr-o hotărâre definitivă având în această situație o serie de drepturi și obligații prevăzute în legea privind executarea pedepselor. În cadrul raportului juridic execuțional penal subiecții dobândesc o anumită specificitate, calitatea lor fiind deosebită de cea întâlnită în cadrul celorlalte raporturi juridice penale sau procesual penale.

b) *Conținutul raportului juridic execuțional penal.* Prin conținutul raportului juridic execuțional penal înțelegem drepturile și obligațiile fiecărei părți specifice acestui raport.

Organul de stat are dreptul să ceară condamnatului să execute pedeapsa închisorii sau să execute pedeapsa amenzii prin plata acesteia sau să fie internată și să rămână în penitenciar. Statul are o poziție de autoritate cu rol dominant în raport cu condamnatul. Aceleași drepturi le are statul în cazul executării unei măsuri educative sau a unei măsuri de siguranță. În penitenciar statul prin organele sale are mai multe drepturi derivate din cel enunțat mai sus și anume dreptul de a cere să se respecte disciplina și ordinea în penitenciar, de a obliga pe condamnați să participe la activități educative, etc.

Cu privire la obligațiile statului ne referim la obligația de a asigura condamnatului respectarea drepturilor sale la locul de deținere, respectarea dreptului la odihnă, la asistență medicală, respectarea duratei pedepsei etc. Condamnatul are obligația de a desfășura acțiuni cuprinse în pedeapsa aplicată pe care le cere organul de executare. Condamnatul are obligația să respecte regimul de penitenciar conform regulamentelor de ordine interioară, normele de igienă sanitară precum și disciplina muncii. Condamnatul are dreptul de a executa doar pedeapsa la care a fost condamnat, de a i se respecta dreptul la odihnă, la corespondență și dreptul la vizite.

c) *Obiectul raportului juridic execuțional penal.* Obiectul raportului juridic execuțional penal îl constituie pedeapsa sau măsurile de siguranță ce trebuie executate. Nașterea, modificarea și stingerea raportului juridic execuțional penal are loc ca la orice raport juridic penal. El este determinat de existența unor fapte juridice penale, execuționale penale fiindcă drepturile și obligațiile se manifestă doar în prezența acestora. Aceste fapte sunt de trei feluri: constitutive; modificatoare; extinctive de raport juridic execuțional penal.

Faptul juridic constitutiv poate fi o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare la o pedeapsă sau sancțiune penală, actul de punere în executare și mandatul de executare ce se emite de instanța de executare.

Faptul juridic modificator este cel ce schimbă conținutul modificării unei pedepse făcând-o mai severă, mai puțin severă sau înlăturând-o (grațierea, amnistia, săvârșirea unei noi infracțiuni).

Faptele juridice extinctive de executare a unei pedepse sunt: executarea efectivă și completă a pedepsei, amnistia, grațierea personală, toate acestea ducând la încetarea executării pedepsei.

a. *Nașterea raportului juridic de drept execuțional penal.* Ca orice raport juridic, raportul de drept execuțional penal se naște la un moment dat în timp și printr-un anumit fapt concret. Acest fapt este condamnarea printr-o hotărâre penală definitivă (pentru arestarea preventivă, nașterea raportului juridic se produce prin dispunerea măsurilor preventive).

b. *Modificarea raportului juridic de drept execuțional* poate îmbrăca mai multe forme. Modificarea raportului juridic de drept execuțional penal derivă din faptul că pe parcursul

executării pedepsei se pot ivi fapte sau împrejurări care pot atenua sau agrava situația juridică a condamnatului.

c. Stingerea raportului juridic de drept execuțional. Cazuri.

1. la momentul executării efective și integrale a pedepsei stabilite în hotărârea de condamnare. Pentru arestarea preventivă acest moment corespunde epuizării duratei pentru care s-a dispus măsura.

2. momentul grațierii;

3. intervenirea amnistiei ca act de clemență

4. decesul condamnatului.

2.5. Principiile dreptului execuțional penal

Dreptul execuțional penal este călăuzit de o seama de principii de drept prin care se orientează și direcționează toată activitatea de executare a sancțiunilor penale.

Există două categorii de principii și anume: fundamentale (generale) și speciale.

2.5.1. Principiile fundamentale ale dreptului execuțional penal

După cum reiese din denumirea lor, prin *principii de bază sau fundamentale* se înțeleg *ideile sau orientările care călăuzesc și străbat întregul drept execuțional penal, întreaga activitate de luptă împotriva infracțiunilor, prin mijloace de drept execuțional penal*. Principiile fundamentale nu trebuie confundate cu principiile speciale, care privesc un câmp mai restrâns de probleme.

Principiul legalității. Principiul legalității este un principiu unanim admis în doctrina românească și străină și exprimă regula că întreaga activitate în domeniul dreptului (și implicit al dreptului execuțional penal) se desfășoară pe baza legii și în conformitate cu aceasta.

Principiul legalității procesului penal este o transpunere pe plan particular a principiului general al legalității, consacrat în art. 1 punctul 5 din Constituție, unde se arată: „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”.

De altfel, Legea nr. 254/2013, privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal statuează la art. 1 că, „executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate se realizează în conformitate cu dispozițiile Codului penal, ale Codului de procedură penală și ale prezentei legi.”

Potrivit acestui principiu, legea este cea care determină faptele considerate infracțiuni, (*nullum crimen sine lege*), după cum tot legea este cea care arată pedepsele (*nulla poena sine lege*) și răspunderea penală (*nullum iudicium sine lege*) ce revine persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

Din principiul legalității rezultă faptul că întreaga executare a pedepselor, drepturile și obligațiile părților raportului de drept execuțional penal sunt numai cele prevăzute de lege și pot fi exercitate numai în condițiile stabilite de lege. De asemenea, orice încălcare a regulilor stabilite prin legea de reglementare atrage aplicarea, după caz, a sancțiunilor disciplinare, administrative sau penale. Tot ca o consecință a principiului legalității este și aceea potrivit căreia administrația penitenciară nu poate aplica alte sancțiuni disciplinare decât cele expres și limitativ prevăzute de Legea nr. 254/2013.

Principiul umanismului. Principiul presupune că întreaga reglementare execuțional penală trebuie să pornească de la interesele fundamentale ale omului. În centrul activității execuțional-penale se află omul (cu drepturile și libertățile sale) și de aceea, în normele execuțional-penale sunt prevăzute exigențe cărora conduita omului să li se poată conforma.

În acest context, putem vorbi despre umanizarea pedepselor și a executării acestora, sancțiunile penale, pe lângă funcția coercitivă, îndeplinind și funcția de reeducare.

Principiul umanismului constă în aceea că întreaga executare a pedepsei trebuie să se facă într-un mod uman. Principiul este consacrat legal atât în Legea privind executarea pedepselor cât și în Regulile europene de penitenciare. Pentru consolidarea acestui principiu Codul penal prevede o serie de incriminări a unor fapte ce sunt comise în cazul executării unor sancțiuni penale. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 282 din Codul penal, tortura constituie infracțiune, la fel și relele tratamente aplicate unei persoane reținute sau aflate în stare de detenție sau în executarea unei măsuri de siguranță sau educative.

Legea nr. 254/2013, privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cuprinde o serie de prevederi legate de principiul umanității. Astfel, art. 4 prevede că, „pedepsele și măsurile privative de libertate se execută în condiții care să asigure respectarea demnității umane.” Alin. (1) al art. 5 din aceeași lege statuează: „Se interzice supunerea oricărei persoane aflate în executarea unei pedepse la tortură, la tratamente inumane sau degradante ori la alte rele tratamente.” Exemplele nu se opresc aici, existând o multitudine de reglementări în dreptul execuțional penal, în strânsă legătură cu principiul umanității.

Potrivit dispozițiilor din preambulul Recomandării Comitetului de Miniștri ai statelor membre ai Consiliului Europei, REC (2006)2, persoanele private de libertate își păstrează toate drepturile care nu le-au fost retrase prin lege, iar restricțiile la care sunt supuse sunt reduse la strictul necesar. De asemenea venind în întâmpinarea principiului umanismului aceleași reguli arată că detenția nu trebuie să încalce drepturile omului chiar și în cazul unei lipse a resurselor.

Aplicarea acestui principiu presupune ca desfășurarea muncii în detenție să se realizeze în condiții de umanism, respectându-se protecția și securitatea muncii.

De asemenea, presupune respectul integrității corporale și a sănătății deținuților, acestora trebuind să li se acorde asistență medicală și medicația corespunzătoare în caz de boală. Principiul implică crearea de condiții material și morale pentru executarea pedepsei într-un mediu închis precum și de realizarea unei protecții special pentru femeile și minorii deținuți. Pentru aceștia din urmă executarea pedepselor stă tot timpul sub semnul pregătirii lor pentru liberare și, de asemenea, acestora trebuie să li se asigure condițiile necesare pentru instruirea și pentru continuarea studiilor. De asemenea, atât Legea nr. 254/2013 cât și REC (2006)2 prevăd măsuri speciale pentru deținuții străini și pentru alte categorii de deținuți. O altă reflecție a principiului umanismului o reprezintă și liberarea condiționată.

Principiul executării sancțiunilor în scopul reeducării celor condamnați. Caracterul pur retributiv al pedepsei a fost reevaluat în sensul că, în acest moment, deține un rol foarte important în reeducarea condamnatului.

Constrângerea, prin ea însăși, nu ar putea duce la realizarea scopului pedepsei, funcția de reeducare reîntregind funcția de represiune a pedepsei.

Funcția de reeducare este prevăzută în mod expres de lege și este completată de dispozițiile art. 52 alin. (2) Codul penal din 1969 care stipulează că, „prin executarea pedepsei se urmărește formarea unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială”

Principiul individualizării executării pedepsei. Acest principiu este considerat în doctrină, de către unii autori, ca fiind un principiu special de drept. Alți autori admit acest principiu ca fiind unul de bază.

Acest principiu presupune stabilirea și aplicarea sancțiunilor de drept penal, în funcție de gravitatea faptei săvârșite, de pericolozitatea infractorului, de necesitățile de îndreptare ale acestuia.

Îndeplinirea scopurilor și funcțiilor sancțiunilor penale are loc numai dacă acestea au fost adaptate cazului concret, individual. Principiul își are consacrarea în art. 74 Cod penal, urmând a se insista asupra lui pe tot parcursul prezentei lucrări.

Principiul executabilității exprimă cerința că, orice hotărâre a instanței penale care conține o condamnare la o sancțiune penală și care a rămas definitivă, trebuie pusă în executare. Dacă nu s-ar proceda astfel, hotărârea instanței n-ar avea nici o eficiență. Punerea în executare se îndeplinește de către organe speciale de stat.

Principiul obligativității constă în aceea că, punerea în executare și executarea unei hotărâri penale, în care se cuprinde o condamnare la o sancțiune penală, devine definitivă și executorie, este obligatorie pentru organele de stat competente și pentru condamnați.

Principiul jurisdicționalității vizează organul principal de stat care are atribuții în materie de punere în executare și controlul executării sancțiunilor penale. În această ipoteză, activitatea de executare se desfășoară sub supravegherea instanței de judecată care, prin judecătorul delegat, decide și rezolvă incidentele în cazul eventualelor încălcări ale legii ori în cazul unor schimbări ce pot interveni în cursul executării pedepsei. Instituția judecătorului de supraveghere a privării de libertate are parte de o reglementare specială în cadrul Legea nr. 254/2013.

Principiul continuității este strâns legat de principiul executabilității. Potrivit acestui principiu, nu este destul ca o sancțiune penală, (de exemplu, pedeapsă principală ori complementară), să fie pusă în executare ci, se cere ca, o dată pusă în executare, această executare să fie continuată și dusă până la capăt, până la completa executare.

2.5.2. Principiile speciale ale dreptului execuțional penal

Principiile speciale ale dreptului execuțional penal, în comparație cu principiile de bază sau fundamentale, au o sferă mai restrânsă.

În domeniul dreptului execuțional penal, prin principii speciale se înțeleg principii care privesc și se aplică executării unui grup de pedepse sau executării unei pedepse (de exemplu, a pedepsei privative de libertate).

Sunt încă discuții cu privire la delimitarea acestor principii speciale. Unii autori admit unele principii, alți autori admit alte principii, unii admit un număr de principii, alții admit alt număr de principii.

Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, și-a făcut apariția existența unor asemenea principii. Astfel, în această lege au fost înscrise principii precum: principiul garantării drepturilor condamnaților în timpul executării pedepsei (art. 38 alin. (2)), principiul recunoașterii dreptului persoanei condamnate la petiționare (art. 44), principiul recunoașterii dreptului condamnatului la asistență diplomatică (art. 53) etc.

Aceste principii se regăsesc și în actuala reglementare, astfel art. 56 alin.1 din Legea nr. 254/2013 consacră *principiul garantării drepturilor condamnaților în timpul executării pedepsei*, art. 64 consacră *principiul recunoașterii dreptului persoanei condamnate la petiționare* și art. 74, *principiul recunoașterii dreptului condamnatului la asistență diplomatică* etc.

Capitolul 3.

RĂSPUNDEREA PENALĂ. DEFINIȚIE, TRĂSĂTURI, PRINCIPII. ÎNLOCUIREA SAU ÎNLĂTURAREA RĂSPUNDERII PENALE

3.1. Răspunderea penală – definiție, trăsături, principii

În funcție de specificul diverselor ramuri care alcătuiesc sistemul de drept, răspunderea juridică se prezintă sub următoarele forme: răspunderea civilă, răspunderea penală, răspunderea administrativă, răspunderea constituțională, răspunderea disciplinară, răspunderea fiscală, răspunderea internațională etc.

În primul sens, răspunderea juridică este acea formă a răspunderii sociale, ce constă în obligația unei persoane de a suporta sancțiunea juridică.

În al doilea sens, răspunderea juridică este acea formă a răspunderii sociale, ce cuprinde atât latura pasivă, cât și latura activă a raportului juridic de constrângere (de conflict), respectiv dreptul subiectului activ (titularul valorii sociale lezate) al acestui raport, de a pretinde și obține conduita corespunzătoare dreptului său, din partea subiectului pasiv (cel care a lezat valoarea socială), care are obligația de a se conforma acestei conduite.

În al treilea sens, prin răspundere juridică se înțelege acea specie de răspundere juridică ce cuprinde drepturile și obligațiile corelative ce aparțin subiectelor raportului juridic penal, care se realizează prin coercițiunea statală.

În al patrulea sens, prin răspundere juridică se înțelege instituția juridică ce cuprinde ansamblul normelor juridice care reglementează realizarea dreptului prin constrângere.

Indiferent de ramura dreptului în cadrul căreia intervine, răspunderea juridică garantează eficiența dreptului, legalitatea, stabilitatea raporturilor juridice și dezvoltarea relațiilor sociale.

Realizarea ordinii de drept nu se poate face haotic sau arbitrar, ci într-un cadru juridic adecvat acesteia. Acest cadru este dat de raporturile juridice de constrângere. Prin urmare, aplicarea sancțiunilor (constrângerii), nu poate fi realizată direct, ci numai prin intermediul răspunderii juridice.

Răspunderea juridică este acea formă a răspunderii sociale, ce constă în obligația unei persoane de a suporta sancțiunea juridică.

Prin răspundere juridică se înțelege acea specie de răspundere juridică ce cuprinde drepturile și obligațiile corelative ce aparțin subiectelor raportului juridic penal, care se realizează prin coercițiunea statală.

3.2. Principiile răspunderii penale

Ca instituție fundamentală a dreptului penal, și răspunderea penală este străbătută de principiile fundamentale ale dreptului penal, care capătă un caracter specific în raport cu aceasta.

Prin *principii ale răspunderii penale*, se înțeleg acele *idei de bază, diriguitoare, ce se regăsesc în normele de reglementare a răspunderii penale*.

Principiul legalității răspunderii penale, după cum se știe, este un principiu fundamental al întregului sistem de drept și al dreptului penal. În domeniul răspunderii penale, principiul legalității presupune că apariția, desfășurarea ca și soluționarea raportului penal are loc pe baza legii și în strictă conformitate cu aceasta.

Legalitatea răspunderii penale presupune legalitatea încriminării și legalitatea sancțiunilor de drept penal.

Principiul „infracțiunea este unicul temei al răspunderii penale” își găsește deplină consacrare în dispozițiile art. 15 alin. (2) C.pen. și presupune că răspunderea penală se întemeiază numai pe săvârșirea unei infracțiuni, adică a unei fapte prevăzute de legea penală, săvârșită cu vinovăția cerută de lege, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o.

Principiul umanismului își găsește expresie în condițiile și conținutul constrângerii juridice, care intervine în cazul săvârșirii infracțiunii ca și prin prevederea pentru destinatarii legii penale a unor exigențe cărora aceștia se pot conforma.

Principiul răspunderii penale personale a fost examinat și în cadrul principiilor fundamentale ale dreptului penal, ca o garanție a libertății persoanei.

Acest principiu presupune că răspunderea penală revine numai persoanei care a săvârșit ori a participat la săvârșirea unei infracțiuni.

Răspunderea penală nu poate interveni pentru fapta altuia, după cum nu poate fi colectivă, adică pentru fapta unei persoane, să răspundă un colectiv, grup (familie, etnie etc.).

Principiul unicității răspunderii penale se referă la faptul că, răspunderea penală pentru o faptă săvârșită este unică, adică se stabilește o singură dată, iar dacă raportul juridic de răspundere penală se stinge, aceasta nu mai poate acționa în viitor.

În legislația penală română, corespunzător acestui principiu, pentru săvârșirea unei infracțiuni, răspunderea penală se stabilește și atrage o singură pedeapsă principală, ori o singură metodă educativă.

Pe lângă pedepsele principale, se pot aplica și pedepse complementare, pedepse accesorii, ori se pot lua măsuri de siguranță, fără ca prin aceasta să se aducă atingere principiul unicității răspunderii penale.

Principiul oficialității acțiunii penale nu funcționează la infracțiunile pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Principiul inevitabilității răspunderii penale statuează că, oricine săvârșește o infracțiune, trebuie să răspundă penal. Răspunderea penală este o consecință inevitabilă a săvârșirii unei infracțiuni.

Înlăturarea răspunderii penale, în cazurile prevăzute de lege (amnistie, lipsa plângerii prealabile, împăcarea părților, prescripție ș. a.) nu diminuează importanța principiului care corespunde și principiului egalității tuturor persoanelor în fața legii penale.

Principiul individualizării răspunderii penale constă în faptul că, răspunderea penală trebuie să fie diferențiată în funcție de gravitatea infracțiunii, de persoana infractorului pentru a asigura atât sancționarea corectă a infractorului, cât și realizarea prevenției generale și speciale.

Individualizarea răspunderii penale are loc în conformitate cu legea care consacră dispoziții speciale privitoare la individualizarea pedepsei (art. 74-106 C.pen.) care constituie obiectul răspunderii penale.

Principiul prescriptibilității răspunderii penale constă în faptul că răspunderea penală, ca mijloc de realizare a ordinii de drept prin constrângere, pentru a fi eficientă, trebuie să intervină prompt, cât mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii. În acest fel se realizează atât prevenția specială cât și generală, se creează sentimentul de securitate al

valorilor sociale, se restabilește ordinea de drept încălcată, se întărește încrederea în autoritatea legii.

Cu cât răspunderea penală intervine mai târziu față de data săvârșirii infracțiunii, cu atât eficiența ei scade, rezonanța socială a infracțiunii se stinge treptat, iar stabilirea răspunderii penale pentru infracțiunea care aproape a fost uitată, ale cărei urmări au putut fi reparate, înlăturate sau șterse prin trecerea timpului, nu mai apare ca necesară.

Pe lângă aceste aspecte, nu trebuie neglijată nici situația infractorului care s-a aflat în tot acest interval sub amenințarea răspunderii penale, care s-a putut îndrepta și deci nu mai este necesară stabilirea răspunderii penale și a pedepsei. Iată argumente care justifică o limitare în timp a răspunderii penale.

Dacă răspunderea penală nu a fost stabilită într-un anumit termen de la săvârșirea infracțiunii, aceasta se prescrie.

Capitolul 4.

SANCTIUNILE DE DREPT PENAL. CLASIFICARE. CATEGORII DE PEDEPSE

4.1. Noțiunea și caracterele sancțiunii de drept penal

Normele de drept se compun, totdeauna, dintr-un precept și o sancțiune.

Drept urmare, sancțiunea este juridică deoarece este cea care imprimă caracter de obligativitate preceptului, cât și mijlocul prin care se restabilește ordinea de drept care a fost destabilizată prin nerespectarea preceptului.

După cum s-a arătat în doctrină, sancțiunea juridică este orice măsură pe care o normă de drept o statornicește ca o consecință pentru cazul când preceptul său va fi nesocotit.

În raport de ramura de drept căreia îi aparțin, sancțiunile juridice pot fi de drept civil, de drept penal, de drept administrativ etc.

Normele legii penale în realizarea scopului lor se adresează, în primul rând, tuturor persoanelor care au obligația să se conformeze acestor norme, iar în al doilea rând, organelor judiciare care sunt chemate să aplice sancțiunile penale celor care nu au respectat cerințele legii penale.

Față de cei care își conformează conduita dispozițiilor din normele penale se realizează o prevenire generală. În schimb, față de cei care au încălcat dispozițiile acestor norme, sancțiunile vor asigura constrângerea, dar și reeducarea lor, restabilind ordinea de drept.

Astfel, în doctrină se susține că sancțiunile de drept penal reprezintă acele măsuri de constrângere represive și preventive, dar și de reeducare, specifice dreptului penal, care se dispun de către instanța de judecată împotriva persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală, scopul urmărit fiind de restabilire a ordinii de drept încălcate și de prevenire a săvârșirii unor astfel de fapte.

De asemenea, s-a susținut că trăsăturile acestor măsuri constau în faptul că sancțiunile de drept penal sunt prevăzute de legea penală, sunt aflictive, se aplică numai ca urmare a săvârșirii faptei prevăzute de legea penală, sunt inevitabile și indisponibile și au ca scop prevenirea săvârșirii unor noi asemenea fapte.

a) Sistemul sancțiunilor de drept penal și principiile acestor sancțiuni

Cadrul de reglementare a sistemului sancțiunilor de drept penal cuprinde ansamblul prevederilor legale care stabilesc categoriile de sancțiuni, precum și condițiile de aplicare și executare a acestora.

Potrivit reglementărilor în vigoare *sistemul sancțiunilor de drept penal* cuprinde:

- a) *pedepsele* - sancțiuni proprii dreptului penal; reprezintă cele mai grave sancțiuni aplicabile infractorilor;
- b) *măsurile educative* - sancțiuni de drept penal care se aplică în exclusivitate minorilor infractori și au preponderent o funcție educativă și doar în subsidiar o funcție represivă;
- c) *măsurile de siguranță* - sancțiuni de drept penal cu caracter preventiv, prevăzute de lege în scopul înlăturării stării de pericol a făptuitorului și, respectiv, al prevenirii comiterii de noi fapte antisociale de către acesta.

În doctrină s-a stabilit că *principiile sancțiunilor de drept penal* sunt:

- a) *legalitatea* sancțiunilor de drept penal - constă în faptul că legea prevede pedepsele și măsurile ce se pot aplica;
- b) *umanismul* sancțiunilor de drept penal - se referă la faptul că nu sunt degradante;

- c) *revocabilitatea* sancțiunilor de drept penal - rezultă din faptul că pot fi revocate sau retrase;
- d) *individualizarea* sancțiunilor de drept penal - presupune ca acestea să fie aplicate în raport cu gravitatea faptei și pericolozitatea socială a infractorului;
- e) *personalitatea* sancțiunilor de drept penal - rezultă din faptul că acestea se aplică celui care a săvârșit ori a contribuit la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

4.2. Pedepsele – sancțiuni de drept penal

Considerații generale privind pedepsele

Pedeapsa este o sancțiune juridică specifică dreptului penal deoarece ori de câte ori legea incriminează o faptă drept infracțiune trebuie, neapărat, să prevadă ca sancțiune o pedeapsă. Deci, ceea ce imprimă unei dispoziții legale caracterul de normă de drept penal este prezența unei pedepse în conținutul acelei dispoziții.

Codul penal anterior prevedea, în mod expres, în art. 52 alin. (1): „Pedeapsa este o măsură de constrângere și un mijloc de reeducare a condamnatului. Scopul pedepsei este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.” Reținem, deci, că pedeapsa este menită să asigure restabilirea ordinii de drept ce a fost încălcată prin săvârșirea infracțiunii.

Având în vedere aceste caracterizări ale pedepsei, în doctrină s-a susținut că pedeapsa este o sancțiune de drept penal care constă într-o măsură de constrângere și de reeducare, este prevăzută de lege, și se aplică de către instanța de judecată infractorului în scopul prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni. Ea are caracter legal, determinat, public, aflictiv, educativ dar și personal.

Pentru realizarea scopului pedepsei aceasta îndeplinește unele funcții cum sunt:

- a. – funcția de constrângere – care decurge din însăși natura pedepsei deoarece persoana față de care se aplică suportă anumite privațiuni;
- b. – funcția de reeducare – care constă în faptul că prin executarea pedepsei se urmărește formarea unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială;
- c. – funcția de exemplaritate;
- d. – funcția de eliminare.

Capitolul 5

EXECUTAREA PEDEPSELOR PRIVATIVE DE LIBERTATE. REGIMURI DE EXECUTARE

5.1. Noțiune

Regimurile de executare a unei pedepse privative de libertate cuprind ansamblul normelor care stau la baza execuției pedepselor privative de libertate. Acestea sunt bazate pe sisteme progresive și regresive astfel încât persoanele condamnate trecând dintr-un regim în altul, în condițiile prevăzute de lege. Menționez că în cazurile cazării se aplică principiul separării femeilor de bărbați. Alte criterii, sunt următoarele: compatibilitatea intelectuală și culturală; interesul de a participa la activități de resocializare și utilizare la locul de muncă. Munca prestată este desfășurată sub supravegherea personalului neînarmat dar, dotat cu mijloace de comunicare și legătură.

5.2. Tipurile regimurilor de executare a pedepselor privative de libertate

Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate sunt, în ordinea descrescătoare a gradului de severitate, următoarele:

a) regimul de maximă siguranță. Regimul de maximă siguranță se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață și persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 13 ani, precum și celor care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului.

În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, precum și persoana condamnatului pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim de maximă siguranță sunt supuse unor măsuri stricte de pază, supraveghere și escortare, sunt cazate, de regulă, individual, prestează muncă și desfășoară activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase, instruire școlară și formare profesională, în grupuri mici, în spații anume stabilite în interiorul penitenciarului, sub supraveghere continuă, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Categorii de persoane cărora nu li se aplică regimul de maximă siguranță

Regimul de maximă siguranță nu se aplică următoarelor persoane condamnate:

- care au împlinit vârsta de 65 de ani;
- femeilor însărcinate sau care au în îngrijire un copil în vârstă de până la un an;
- persoanelor încadrate în gradul I de invaliditate, precum și celor cu afecțiuni locomotorii grave.

b) regimul închis. Regimul închis se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 3 ani, dar care nu depășește 13 ani.

În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, persoana condamnatului, precum și comportarea acesteia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior sau superior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim închis sunt cazate, de regulă, în comun, prestează muncă și desfășoară activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase, instruire școlară și formare profesională, în

grupuri, în interiorul penitenciarului, sub pază și supraveghere, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim închis pot presta munca și pot desfășura activități educative și culturale în afara penitenciarului, sub pază și supraveghere continuă, cu aprobarea directorului penitenciarului.

c) regimul semideschis. Regimul semideschis se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 3 ani.

În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, persoana condamnatului, precum și comportarea acesteia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior sau imediat superior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim semideschis sunt cazate în comun, se pot deplasa neînsoțite în zone prestabilite din interiorul penitenciarului, prestează muncă și desfășoară activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase, instruire școlară și formare profesională, sub supraveghere, în grupuri, în spații din interiorul penitenciarului care rămân deschise în timpul zilei, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim semideschis pot presta muncă și desfășura activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase, instruire școlară și formare profesională, în afara penitenciarului, sub supraveghere inclusiv electronică.

d) regimul deschis. Regimul deschis se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii de cel mult un an.

În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, persoana condamnatului, precum și comportarea acesteia până la stabilirea regimului de executare pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat superior ca grad de severitate, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim deschis sunt cazate în comun, se pot deplasa neînsoțite în zone prestabilite din interiorul penitenciarului, pot presta munca și pot desfășura activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase, instruire școlară și formare profesională, în afara penitenciarului, fără supraveghere, în condițiile stabilite prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Regimul de executare a pedepsei privative de libertate se stabilește de către comisia de individualizare, la prima întrunire a acesteia, după terminarea perioadei de carantină și observare sau după aplicarea regimului provizoriu.

Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate în regimul imediat inferior ca grad de severitate se poate dispune, ținându-se seama de natura și modul de săvârșire a infracțiunii, dacă persoana condamnată:

a) a avut o bună conduită, stabilită prin raportare la recompensele acordate și sancțiunile aplicate și nu a recurs la acțiuni care indică o constantă negativă a comportamentului;

b) a stăruit în muncă sau s-a implicat activ în activitățile stabilite în Planul individualizat de evaluare și intervenție educativă și terapeutică.

Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate într-unul mai sever se poate dispune, în orice moment al executării pedepsei, dacă persoana condamnată a comis o infracțiune sau a fost sancționată disciplinar pentru o abatere disciplinară foarte gravă sau pentru mai multe abateri disciplinare grave.

Capitolul 6

SISTEMUL PENITENCIAR. CONDIȚIILE DE DETENȚIE

6.1. Primirea deținuților

În toate locurile de deținere se amenajează spații de primire care să asigure condiții pentru identificarea persoanei și verificarea documentelor, efectuarea percheziției corporale amănunțite, echipare, efectuarea vizitei medicale sumare, luarea măsurilor igienico-sanitare, precum și posibilitatea separării până la repartizarea în camerele de deținere.

Deținuții sunt primiți în locurile de deținere în baza mandatului de executare a pedepsei închisorii sau detențiunii pe viață, în original sau în forma primită de la instanța de judecată prin fax, poștă electronică ori prin orice mijloc în măsură să permită stabilirea autenticității.

Deținuții sunt primiți cu dosarele individuale întocmite de organele de executare a mandatului de executare a pedepselor privative de libertate, ce conțin următoarele documente:

a) mandatul de executare a pedepsei privative de libertate, în original sau în forma primită de la instanța de judecată prin fax, poștă electronică ori prin orice mijloc în măsură să permită stabilirea autenticității, semnată, datată și ștampilată de organul de poliție care îl pune în executare;

b) actul de identitate valabil sau procesul-verbal de stabilire a identității întocmit de organul de executare;

c) copia procesului-verbal privind data și ora la care a fost înmănat deținutului mandatul de executare;

d) adresa de predare a deținutului.

În condițiile legii, deținuții sunt obligați să se supună amprentării, fotografierii și prelevării probelor biologice, în vederea introducerii profilurilor genetice în sistemul național de date genetice judiciare, cu ocazia primirii în locurile de deținere și ori de câte ori se dispune de judecătorul de drepturi și libertăți, instanțele de judecată și organele de urmărire penală. În cazul în care se schimbă fizionomia deținutului pe perioada executării pedepsei, în vederea operaționalizării documentelor de evidență, administrația penitenciarului ia măsuri de fotografiere a acestuia.

La primire, deținuții sunt supuși percheziției corporale amănunțite. Înainte de efectuarea acesteia, deținuții sunt informați cu privire la bunurile care pot fi păstrate asupra lor, bunurile care sunt interzise și consecințele care decurg din nedeclararea și deținerea lor în alte condiții decât cele legale și regulamentare.

În termen de 72 de ore de la primire, medicul locului de deținere efectuează examenul clinic complet, putând fi solicitate investigații paraclinice, astfel încât, în cel mult 21 de zile, să se stabilească starea de sănătate și cerințele de asistență medicală și de hrană, precum și aptitudinea de muncă, consemnând constatările în fișa medicală. Mențiunile privind leziunile traumatice observate la depunere se consemnează în registru, iar cele privind aptitudinea de muncă se consemnează și în documentele operative stabilite prin regulament.

Perioada de carantină și observare se realizează pentru persoanele primite de la organele de poliție sau venite din întreruperea executării pedepsei.

În perioada de carantină și observare se studiază comportamentul și personalitatea deținuților, se efectuează examene medicale, se desfășoară activități de educație sanitară și se

evaluează nevoile educaționale, psihologice și sociale, în scopul stabilirii ariilor de intervenție și asistență.

(3) La finalizarea perioadei de carantină și observare, pentru fiecare deținut, serviciul de educație și asistență psihosocială întocmește Planul individualizat de evaluare și intervenție educativă și terapeutică, prin care se precizează activitățile și programele în care acesta urmează a fi inclus pe perioada deținerii. Acesta se completează și se modifică ori de câte ori este necesar.

6.2. Condiții de detenție

Spațiile destinate cazării deținuților trebuie să respecte demnitatea umană, ținându-se cont de condițiile climatice și, în special, de suprafața de locuit, volumul de aer, iluminare, surse de încălzire și ventilație.

Deținuții sunt cazați individual sau în comun. La rămânerea definitivă a deciziei de stabilire și schimbare a regimului de executare, deținuții sunt cazați în secții de deținere de profil, inițial în camere destinate adaptării la regimul de executare stabilit,

Camerele de cazare sunt dotate cu mobilier și cazarmament, astfel încât să asigure deținuților pat individual, condiții pentru dormit, păstrarea bunurilor, a obiectelor personale, precum și servirea hranei.

Deținuții sunt obligați să respecte regulile de igienă individuală și colectivă, precum și măsurile stabilite de medicul locului de deținere.

Fiecărui deținut i se asigură condiții de folosire a surselor de apă curentă și a articolelor de toaletă pentru menținerea igienei.

Deținuților li se asigură posibilitatea să facă baie, cu apă caldă, de cel puțin două ori pe săptămână. Au posibilitatea înbăierii zilnice cei care își desfășoară activitatea în locuri cu risc epidemiologic crescut sau în orice alte locuri, dacă situația o impune.

Deținuții folosesc îmbrăcăminte și încălțăminte personală adecvată.

Deținuților care nu posedă îmbrăcăminte și încălțăminte personală adecvată și care nu au dispus în ultimele 30 de zile de mijloacele bănești necesare, în lei sau valută, care pot fi utilizate pe perioada executării pedepsei, li se asigură de către administrația locului de deținere ținută, în funcție de climă și anotimp

Administrația locului de deținere asigură deținuților, de 3 ori pe zi, o hrană variată, corespunzătoare calitativ și cantitativ regulilor de igienă a alimentației, conform vârstei, stării de sănătate și naturii muncii prestate, cu respectarea convingerilor religioase asumate de deținut, după caz, cu ocazia depunerii în penitenciar sau a aderării liber consimțite și dovedite la alte culte recunoscute de statul român, în perioada executării pedepsei.

Pentru deținuții bolnavi se asigură numărul de mese și regimul alimentar recomandat de medicul locului de deținere

Deținutelor însărcinate sau celor care alăptează, precum și copiilor care rămân cu mama până în momentul plasării lor în mediul familial ori în instituții de ocrotire specializate li se asigură hrana corespunzător stării fiziologice, la recomandarea medicului locului de deținere.

Capitolul 7

CATEGORII DE CONDAMNAȚI

Pe de o parte, întâlni în penitenciar o categorie variată de deținuți, ca de exemplu: adulți, minori, tineri, femei, iar pe de altă parte, categorii de deținuți cu nevoi speciale cum ar fi vârstnicii, cei cu dizabilități, dependenții de alcool sau substanțe interzise și persoanelor violente.

Diferitele categorii de deținuți trebuie să fie introduse în așezăminte sau secții de așezăminte, separat, ținându-se cont de sexul lor, de vârsta lor, de antecedentele lor, de motivele detenției lor și de necesitățile tratamentului lor. Astfel:

a) Bărbații și femeile trebuie să fie ținuti pe măsura posibilității în așezăminte diferite; în așezăminte care primesc în același timp bărbați și femei, ansamblul încăperilor destinate femeilor trebuie să fie complet separate.

b) Deținuții în prevenție trebuie să fie separați de condamnați.

c) Persoanele închise pentru datorii sau condamnați la o altă formă de închisoare civilă, trebuie să fie separați de deținuții pentru infracțiuni penale.

d) Deținuții tineri trebuie să fie separați de adulți.

Capitolul 8

DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE PERSOANELOR AFLATE ÎN EXECUTAREA PEDEPSELOR PRIVATIVE DE LIBERTATE

8.1. Drepturi

Sunt prevăzute în Legea nr. 254/2013, astfel: *libertatea conștiinței, a opiniilor și libertatea credințelor religioase, dreptul la informație, comunicarea cu mass-media, dreptul la consultarea documentelor cu caracter personal, asigurarea exercitării dreptului la asistență juridică dreptul la petiționare, dreptul la corespondență, dreptul la plibare ilnică, cheltuielile ocazionate de exercitarea dreptului de petiționare și a dreptului la corespondență, organizarea acordării dreptului la vizită, dreptul de a fi izițați în spitale sau infirmerii, dreptul la vizită intima, dreptul de a fi informat cu privire la situațiile familiale deosebite, dreptul la primirea unor sume de bani și a mmedicamentelor, dreptul la cumpărături, dreptul la asistență medical, dreptul la încheierea căsătoriei, dreptul la odihnă și repausul săptămânal, dreptul de a vota, dreptul la ănvățăânt și dreptul la muncă.*

8.2. Obligații

Persoanele condamnate la pedepse privative de libertate au următoarele obligații:

(a) să se supună percheziției cu ocazia primirii în penitenciar, precum și pe parcursul executării pedepsei privative de libertate, ori de câte ori este necesar:

b) să respecte regulile stabilite de administrația penitenciarului pe perioada cât au permisiune de ieșire din penitenciar sau în cazul desfășurării de activități, fără supraveghere, în exteriorul penitenciarului:

c) să se conformeze dispozițiilor date de organele judiciare:

d) să respecte regulile de igienă individuală și colectivă în camera de deținere și în alte spații comune, precum și indicațiile medicului:

e) să întrețină în mod corespunzător bunurile încredințate de administrația penitenciarului și bunurile din dotarea unităților unde prestează munca;

f) să respecte programul zilnic;

g) să respecte repartizarea pe camerele de deținere;

h) să manifeste o atitudine cuviincioasă față de orice persoană cu care intră în contact;

i) să aibă o ținută decentă, curată și îngrijită;

j) să îndeplinească în bune condiții activitățile la care participă;

k) să declare, conform realității, nivelul de instruire școlară sau pregătire profesională;

l) să respecte orice altă obligație care rezultă din lege, din regulamentul de aplicare a acesteia, din ordinele și deciziile emise în baza acestora și din regulamentul de ordine interioară al penitenciarului.

Capitolul 9

MUNCA PRESTATĂ DE PERSOANELE CONDAMNATE LA PEDEPSE PRIVATIVE DE LIBERTATE

9.1. Relementare

Administrația locului de deținere întreprinde demersurile necesare pentru identificarea posibilităților de a asigura folosirea la muncă a unui număr cât mai mare de deținuți.

În raport cu tipul regimului de executare, deținuților li se poate cere să muncească. În acest sens se ține seama de calificarea, deprinderile și aptitudinile fiecăruia, de vârstă, starea de sănătate, măsurile de siguranță, precum și de programele destinate sprijinirii formării profesionale a acestora.

Folosirea la muncă a deținuților se face cu respectarea procedurii și criteriilor de selecționare și repartizare la muncă, asigurarea măsurilor de siguranță specifice fiecărui regim de executare, întocmirea documentelor de organizare și funcționare a punctelor de lucru, pregătirea și dotarea locurilor de muncă, asigurarea măsurilor de securitate și sănătate în muncă, întocmirea documentelor de evidență a muncii și acordarea drepturilor cuvenite pentru munca prestată.

9.2. Categoriile de munci prestate de persoanele condamnate la pedepse privative de libertate

Munca în regim de prestări de servicii. Folosirea la muncă a deținuților se realizează în baza unui contract de prestări de servicii încheiat între directorul penitenciarului, în calitate de prestator, și beneficiarul muncii prestate, denumit în continuare beneficiar.

Tarifele referitoare la activitățile ce urmează a se desfășura se negociază între administrația penitenciarului și beneficiar și nu pot fi mai mici decât salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată, în raport cu programul de lucru stabilit prin contract. Prin contract, tarifele pot fi stabilite și în baza normelor de lucru determinate prin probe de lucru efectuate în prezența persoanelor delegate de ambele părți contractante.

Beneficiarul este obligat să asigure: baza tehnico- materială, conducerea lucrărilor, spații pentru servirea hranei, apă potabilă, asistența tehnică necesară, instructajul și condițiile de securitate a muncii, spații pentru grupuri sanitare și, dacă este cazul, amenajările impuse pentru executarea pazei și supravegherii la locul de muncă. În ceea ce privește comunicarea, cercetarea, înregistrarea și raportarea evenimentelor în care sunt implicați deținuți sunt aplicabile reglementările proprii elaborate de Administrația Națională a Penitenciarelor.

Munca în regie proprie se realizează în cadrul secțiilor și atelierelor de producție aparținând penitenciarelor, precum și în cadrul lucrărilor de investiții și reparațiilor capitale desfășurate în penitenciar.

Activități cu caracter gospodăresc necesare penitenciarului se realizează în cadrul următoarelor activități cu caracter gospodăresc, care nu se remunerează:

a) activități desfășurate pentru prepararea și distribuirea hranei, întreținerea și funcționarea instalațiilor și utilajelor, întreținerea și conservarea clădirilor, manipularea materialelor, îngrijirea animalelor de serviciu și întreținerea spațiilor destinate acestora, sprijinirea și suportul activităților religioase, educative, culturale, ocupaționale, sportive, medicale, precum și pentru menținerea stării de curățenie și igienă în interiorul și exteriorul

locului de deținere, a camerelor de arest de la instanțele de judecată sau a altor unități aparținând sistemului administrației penitenciare;

b) activități lucrative prestate în cadrul gospodăriilor agrozootehnice;

c) activități de cizmărie, croitorie, tâmplărie, spălătorie, frizerie, tinichigerie, lăcătușărie și altele asemenea;

d) activități de întreținere a mijloacelor auto, precum și de întreținere și reparații curente a clădirilor, instalațiilor și utilajelor din dotarea penitenciarului;

e) activități de planton pe timp de noapte la nivelul camerei de deținere, de întărire a supravegherii la punctele de lucru și pe perimetrele locurilor de deținere, precum și de sprijinire și însoțire a deținuților cu afecțiuni invalidante sau aflați în stare de neputință din cauza vârstei sau a altor afecțiuni medicale;

Munca deținuților în caz de calamitate. Organele administrației publice centrale sau locale pot solicita directorului penitenciarului, prin adresă scrisă, punerea la dispoziție a unor deținuți, pentru înlăturarea efectelor generate de calamități. La solicitarea formulată se anexează procesul-verbal de calamitate.

Munca deținuților pe bază de voluntariat. Deținuții pot presta muncă pe bază de voluntariat, în condițiile stabilite de administrația locului de deținere, în temeiul unui contract de voluntariat, încheiat pe o perioadă determinată de până la 3 luni. Administrația penitenciarului ține evidența voluntarilor într-un registru anume destinat.

Durata muncii prestate. Durata muncii este de 8 ore pe zi și nu mai mult de 40 de ore pe săptămână, cu excepțiile prevăzute de legislația muncii. Femeile însărcinate sau cele care au născut și au în îngrijire copii cu vârsta de până la 1 an nu pot munci în mediu toxic sau vătămător și nu li se poate prelungi ziua de muncă peste 8 ore. Deținuții care au împlinit vârsta de 60 de ani sau care au calitatea de pensionari pentru limită de vârstă sau sunt pensionari pentru pierderea capacității de muncă gradul III de invaliditate pot presta muncă numai la cererea acestora. Munca prestată în afara duratei normale a timpului de muncă săptămânal nu poate fi efectuată fără acordul deținutului, cu excepțiile prevăzute de legislația muncii.

Munca în timpul nopții poate fi prestată cu acordul scris al deținuților. Se consideră muncă prestată în timpul nopții activitățile lucrative desfășurate între orele 22-06, indiferent de durata acestora. Femeile însărcinate sau care au născut și au în îngrijire copii cu vârsta de până la 1 an nu pot presta muncă în timpul nopții.

Capitolul 10

ACTIVITĂȚI DESFĂȘURATE ÎN PENITENCIARE ÎN SCOPUL REINTEGRĂRII SOCIALE A PERSOANELOR CONDAMNATE LA PEDEPSE PRIVATIVE DE LIBERTATE

10.1. Preliminarii

În penitenciare se desfășoară diverse activități, care au ca scop reintegrarea socială a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate. Urmând aceeași linie de a acorda o atenție deosebită activității educative a condamnaților, se urmăresc trei obiective principale:

- menținerea deținuților cât mai mult timp ocupați;
- îmbunătățirea calității vieții în detenție;
- obținerea a ceva util. precum abilități, cunoștințe, înțelegeri, atitudini, comportamente sociale.

Activitatea socio-educativă are drept scop atenuarea influenței negative a privării de libertate asupra personalității deținuților, identificarea și dezvoltarea aptitudinilor și abilităților care să le permită integrarea într-o viață socială normală după ieșirea din penitenciar. Obiectivele acestei activități se referă la adaptarea la viața instituționalizată, pregătirea școlară și profesională, susținerea morală, reabilitarea comportamentală și cultivarea respectului față de sine. dezvoltarea mijloacelor de exprimare și a capacității de a comunica cu alții, asistență și monitorizare în vederea reintegrării socio-profesionale după punerea în libertate.

Pentru realizarea acestor obiective, în penitenciare se desfășoară următoarele categorii de activități individuale și colective:

a) cunoașterea personalității deținuților și evaluarea nevoilor socio-educative ale acestora;

b) instruirea școlară;

c) formarea profesională;

d) însușirea regulilor de comportament în societate;

e) acțiuni culturale-educative. de educație fizică și sport;

f) încurajarea și sprijinirea legăturilor cu familia și comunitatea;

g) educația moral-creștină și asistență religioasă;

h) acțiuni permanente sau temporare pentru recreere și ocuparea timpului liber.

În vederea realizării acestor activități, administrația penitenciarului asigură, în măsura posibilităților financiare, mijloacele, echipamentele și personalul de specialitate adecvat.

Activitățile educative, de asistență psihologică și asistență socială

Activitățile educative, de asistență psihologică și asistență socială se organizează în fiecare penitenciar și au ca scop reintegrarea socială a persoanelor condamnate. Activitățile menționate se desfășoară cu un număr corespunzător de specialiști: educatori, preoți, agenți tehnici, monitori sportivi, precum și psihologi și asistenți sociali.

Condițiile privind organizarea și desfășurarea activităților educative, de asistență psihologică și asistență socială, instruire școlară. învățământ universitar și formare profesională a persoanelor condamnate se stabilesc prin ordin al ministrului justiției.

Persoanelor condamnate care prezintă dizabilități li se asigură condiții pentru participarea la activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență

socială, moral-religioase adecvate nevoilor și personalității lor, în funcție de opțiunile și aptitudinile lor.

Pentru fiecare persoană condamnată, la depunerea în penitenciar, în perioada de carantină și observare, se realizează o evaluare multidisciplinară din perspectivă educațională, psihologică și socială. Pentru persoanele condamnate, în funcție de concluziile evaluării, se întocmește Planul individualizat de evaluare și intervenție educativă și terapeutică, cu respectarea nevoilor prioritare de intervenție și consultarea persoanei condamnate. Planul individualizat de evaluare și intervenție educativă și terapeutică se completează și se modifică ori de câte ori este necesar.

Includerea persoanelor condamnate în activitățile recomandate în Planul individualizat de evaluare și intervenție educativă și terapeutică se realizează ținând cont de nevoile identificate, de regimul de executare a pedepsei privative de libertate și de momentul traseului execuțional.

10.2. Tipuri de activități

Instruirea școlară și formarea profesională

Dreptul la învățământ este asigurat tuturor condamnaților care, dacă nu au reușit în viața liberă să își completeze studiile, doresc să o facă pe parcursul executării pedepsei privative de libertate. Astfel persoanele condamnate pot participa, în funcție de posibilitățile penitenciarului, la cursuri de instruire școlară sau universitare, în condițiile protocolului de colaborare încheiat cu Ministerul Educației, ținându-se cont de nevoile prioritare de intervenție identificate, de starea de sănătate, de tipul regimului de executare și de măsurile de siguranță aplicate.

În sistemul penitenciar se organizează cursuri de școlarizare pentru formele de învățământ general obligatoriu și pot fi organizate cursuri și pentru alte forme de învățământ prevăzute de legea educației.

Cursurile de școlarizare a persoanelor condamnate se organizează și se desfășoară în condițiile stabilite de Ministerul Educației Naționale. Împreună cu Ministerul Justiției, cu personal didactic asigurat și salarizat de inspectoratul școlar, în condițiile legii, prin bugetele unităților administrativ-teritoriale în a căror rază teritorială este situat penitenciarul. Cheltuielile legate de instruirea școlară sunt suportate de către Ministerul Educației și Administrația Națională a Penitenciarelor.

Persoanele condamnate pot urma programe de studii universitare la distanță sau în forma frecvenței reduse. La programele de studii universitare în forma frecvenței reduse pot participa numai persoanele condamnate care execută pedeapsa privativă de libertate în regimul deschis. Cheltuielile aferente accesului și participării la programele de studii universitare sunt suportate de persoanele condamnate sau de alte persoane fizice ori juridice.

În conținutul diplomelor nu se fac mențiuni cu privire la absolvirea cursurilor de școlarizare în perioada executării pedepsei privative de libertate.

Formarea profesională a persoanelor condamnate se realizează, în funcție de opțiunile și aptitudinile lor, prin programe de inițiere, calificare, recalificare, perfecționare și specializare, stabilite de administrația penitenciarului, în colaborare cu personalul specializat al agențiilor pentru ocuparea forței de muncă, precum și cu alți furnizori de formare profesională acreditați.

În conținutul certificatului de absolvire nu se fac mențiuni cu privire la desfășurarea cursurilor în perioada executării pedepsei privative de libertate.

Cursurile se organizează în spații anume destinate din cadrul penitenciarelor sau ale furnizorilor de formare profesională acreditați, în condițiile stabilite prin acorduri încheiate între administrația penitenciarului și fiecare furnizor. Cheltuielile legate de formarea profesională sunt suportate de Ministerul Educației Naționale, Ministerul Muncii, Familiei.

Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice. Administrația Națională a Penitenciarelor sau de alte persoane fizice ori juridice.

Persoanele condamnate care execută pedeapsa privativă de libertate în regimul deschis pot participa, în exteriorul penitenciarului, la cerere, cu aprobarea directorului penitenciarului, și la alte tipuri de formare profesională decât cele de mai sus. Cheltuielile legate de formarea profesională în acest caz sunt suportate de persoana condamnată sau de alte persoane fizice ori juridice.

Persoanelor condamnate care prezintă dizabilități li se asigură condiții pentru participarea la activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase adecvate nevoilor și personalității lor. în funcție de opțiunile și aptitudinile lor.

Activitățile de formare profesională a persoanelor condamnate care prezintă dizabilități pot fi organizate de administrația penitenciarului, în colaborare cu personalul specializat din cadrul Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice.

În fiecare loc de deținere se organizează o bibliotecă pentru deținuți, cu un număr suficient de cărți, ținând seama de diversitatea nivelului cultural și de respectarea libertății de alegere, în raport de posibilități și de solicitările deținuților. Fondul de carte este asigurat de Administrația Națională a Penitenciarelor din subvenții bugetare, venituri proprii, precum și din sponsorizări sau donații. Biblioteca poate fi dotată și cu literatură în alte limbi.

Condamnații își pot procura, din resurse proprii, ziare, cărți, publicații, reviste și pot participa la editarea de reviste.

Penitenciarele pot colabora cu bibliotecile locale în vederea împrumutului de cărți și organizării unor acțiuni cultural-artistice și literare.

Activități de instruire școlară și formare profesională se organizează obligatoriu pentru minorii și tinerii privați de libertate. Este obligatorie instruirea școlară pentru persoanele analfabete. Pedeapsa este mijloc de constrângere, dar și de reeducare.

Noțiunea de educație este des întâlnită în știința penitenciară și în politica penală, ea semnifică acțiunea de formare, creștere sau îngrijire a unei persoane de către altă persoană sau instituție pentru a-și însuși trăsăturile psiho-sociale, morale și regulile de comportare necesare integrării sau adaptării la viața familială, profesională și în general la viața socială.

Condamnații la pedeapsa închisorii trebuie organizați într-un proces educativ viu și prezent în actualitate, cu comentarii asupra faptelor și oamenilor vieții contemporane. Educația făcută în penitenciar trebuie să creeze condițiile pentru obținerea unui loc de muncă la momentul liberării din penitenciar, condiții pentru reluarea legăturilor familiale, a rezolvării unor probleme de familie etc. Ea trebuie să contribuie la moralizarea și reformarea condamnaților. Prin sporirea cunoștințelor se luminează mintea și se curăță conștiința, se dobândește un capital minim de cunoștințe pe care condamnatul le poate folosi în libertate.

Educația penitenciară constă în educația primară, conferințe și lecturi obligatorii după criteriile stabilite de lege în orele planificate sau săptămânal cu tematica de curs primar, elementar și gimnazial. Penitenciarele pot avea propriile cadre didactice sau acestea pot veni din exterior în procesul de educare al condamnaților.

Elementele proprii acestui proces sunt:

- este un proces asupra unei persoane;
- este exercitat sau efectuat de anumite persoane (educatori);
- educația presupune o anumită relație între educator și educat și este o relație de durată;
- este un proces conștient, cu scop intenționat;
- implică un anumit conținut format din emoții, deprinderi, convingeri;
- un om cu un minim de educație se poate integra mai ușor în viața socială, în familie.

Particularitățile privind reeducarea se referă la faptul că se desfășoară într-un mediu special, mediul penitenciar, mediu impus, unde rolul precumpănitor este individualist, mai

ales pentru recidiviști. Asupra condamnatului există aprecieri negative, de genul că este un deținut cu educație negativă.

Educatorii sunt puțini și greu de recrutat. Ei trebuie să exercite o influență pozitivă asupra deținutului. Educatorul nu se identifică cu supraveghetorul. Există confuzie și se creează dezordine dacă se identifică noțiunea de „bun supraveghetor” cu persoana care muncește ca un educator și un „bun educator” cu un psiholog, ceea ce dovedește pentru instituție o proastă stăpânire a meseriilor necesare.

Acțiunile întreprinse în acest proces sunt convorbiri și discuții libere cu condamnatul, pentru a i se arăta „binele” și „răul”. De asemenea, comentarea unor lecturi ori recenzii, a unor cărți, realizarea unor conferințe pe teme de comportament, cu exemple negative și pozitive, sunt binevenite în scopul realizării reeducării condamnatului. Un rol deosebit în această activitate revine și emisiunilor TV și unor filme artistice special alese și chiar a unor filme documentare.

Unele infracțiuni se comit și din cauza ignoranței făptuitorilor și, de aceea, se pune accentul pe instrucția școlară, pe ridicarea nivelului acesteia, acolo unde există. Pentru cei care nu au împlinit 45 ani, se va asigura absolvirea învățământului primar - gratuitate la cărți, caiete -, iar cei cu pedepse până la și peste 10 ani, dar cu vârsta de 25 ani, pot urma cursuri în învățământul superior, dacă au avut note mai mari de 8 la cel mediu.

Există preocupare în penitenciar pentru ridicarea nivelului cultural prin accesul la biblioteci, săli de lectură, vizionare de programe la TV și radio.

În sistemul penitenciar românesc s-au implementat mai multe programe educaționale:

- a) programe obligatorii:
 - adaptarea instituționalizată a persoanelor aflate în custodie penitenciară (INSTAD);
 - alfabetizarea deținuților (ALFAZ);
 - educația bunului cetățean (CEB);
 - inițierea, încurajarea, întreținerea, dezvoltarea legăturilor cu familia și comunitatea (DIFICIL);
 - educația pentru sănătate (EDUCUSAN);
 - educația juridică (EDUCOLEX);
 - pregătirea pentru liberare (PROLIB);
 - asistența specială, ajutor terapeutic și recuperator pentru deținutele vulnerabile (STRADAV);
 - diminuarea agresivității deținuților violente (VAAD);
 - diminuarea depresiei la deținuții expuși la risc înalt de suicid (DERIS);
- b) programe opționale:
 - formarea și dezvoltarea profesională (PROFORD);
 - educația pentru viața de familie (EDUCOFAM);
 - menținerea tonusului fizic și psihic prin activități de educație fizică și sport (EDUCUSPORT);
 - completarea nivelului de școlarizare (CONIS);
 - educația în sprijinul muncii (SME);
 - educația religioasă și moral-creștină (EDUCOREL);
 - susținerea morală (SUM);
 - combaterea ideilor iraționale la deținuți (CIID);
- c) programe facultative:
 - activități de club (ACTIV CLUB);
 - programul hobby.

Cunoașterea deținuților

Cunoașterea deținuților este o activitate necesară și obligatorie, atât pentru planificarea individuală a executării pedepsei, cât și pentru o intervenție educativă adecvată, conformă cu cerințele ce decurg din personalitatea și evoluția comportamentală a acestora. Cunoașterea

începe din momentul depunerii în penitenciar și se desfășoară pe tot parcursul executării pedepsei, fiind realizată de către un personal profesionalizat, anume desemnat.

Cunoașterea fiecărui deținut, condamnat definitiv, se concretizează într-un plan de individualizare.

Planificarea individuală a executării pedepsei se referă la stabilirea, împreună cu deținutul, pe baza cunoașterii acestuia, a șanselor de îmbunătățire a comportamentului, a dezvoltării cunoștințelor culturale, școlare și profesionale, a condițiilor pe care să le îndeplinească pentru a beneficia de avantajele pe care le prevede legea pentru scurtarea timpului de privare de libertate și mai ales pentru reușita sa după punerea în libertate.

Activitatea religioasă

Acordarea asistenței religioase în penitenciare constituie o îndatorire pastoral-misionară a bisericii, întemeiată pe învățătura, tradiția, canoanele și legiurile bisericești: începând cu data de 1 iulie 1990, această activitate a fost reluată oficial în penitenciarele din România.

Constatând că prezența și activitatea preoților în penitenciare răspund cerințelor spirituale și de îndreptare a persoanelor care execută pedepse privative de libertate, Ministerul Justiției a aprobat înființarea unor posturi în care să fie încadrați preoții care acordă asistența religioasă. În anul 1993, a fost încheiat între Ministerul Justiției și Patriarhia Română un protocol cu privire la acordarea asistenței religioase în unitățile

subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor. Pe baza experienței acumulate privind acordarea asistenței religioase în penitenciare, în anul 1997 s-a constatat necesitatea actualizării dispozițiilor respectivului protocol.

Ca urmare, avându-se în vedere rolul important pe care biserica l-a avut în istoria poporului nostru, precum și faptul că ea ajută la îndreptarea celui ce a încălcat legile divine și pe cele omenești, în acord cu prevederile generale ale Constituției României privind drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, între Patriarhia Română și Ministerul Justiției s-a încheiat un nou protocol privind desfășurarea acestei activități.

Persoanele private de libertate pot să primească, să păstreze și să folosească obiecte de cult și publicații cu caracter religios.

Activitatea sportivă

Administrația locului de deținere asigură practicarea individuală sau în colectiv a unor jocuri și activități sportive, în raport de starea de sănătate a deținuților, de aptitudini, vârstă și preferințe, în locuri special amenajate.

Toate activitățile sportive se organizează și se desfășoară sub îndrumarea și supravegherea unui personal special instruit și autorizat (monitori de sport). Administrația Națională a Penitenciarelor poate autoriza organizarea unor întreceri sportive între diferite locuri de deținere sau participarea la manifestări în cadrul unor întreceri pe plan local ori național.

Capitolul 11

RECOMPENSE POSIBILE PENTRU PERSOANELE CONDAMNATE LA PEDEPSE CU PRIVARE DE LIBERTATE

11.1. Noțiune și condiții de acordare

Recompensele constituie un mijloc de individualizare a regimului de executare a pedepsei privative de libertate ce se acordă deținuților care au o bună conduită și au dovedit stăruință în muncă sau în cadrul activităților educative, culturale sau terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială sau de instruire școlară și formare profesională, precum și celor care au prevenit producerea unor situații de risc pentru siguranța penitenciarului sau a personalului, pentru alți deținuți, sau alte persoane.

O recompensă poate fi acordată unui deținut o singură dată în cursul unei luni calendaristice. Deținuții pot fi recompensați de mai multe ori în cursul unei luni calendaristice.

Propunerile formulate de personalul care desfășoară activități directe cu deținuții sunt consemnate în rapoarte de recompensare.

Rapoartele de recompensare, avizate de către șeful secției, se înaintează comisiei, pentru acordarea recompenselor. Avizele negative se motivează.

Directorul penitenciarului desemnează prin decizie, la începutul fiecărui an, secretarul comisiei pentru acordarea recompenselor.

Recompensele se acordă, de regulă, în mod gradual, astfel încât să se asigure o creștere treptată a gradului de responsabilizare și libertate de mișcare a acestora, în context stimulat, precum și punerea în valoare, în egală măsură, a tipurilor de recompense.

Deținuții împotriva cărora a fost declanșată procedura disciplinară care nu a fost finalizată, precum și cei care se află sub efectul unei sancțiuni disciplinare nu pot fi recompensați.

11.2. Tipuri de recompense

În sistemul penitenciar sunt cunoscute următoarele tipuri de recompense:

- recompensa cu ridicarea unei sancțiuni disciplinare aplicate anterior
- recompensa cu suplimentarea numărului convorbirilor on-line
- recompensa cu suplimentarea drepturilor la pachete și/sau vizite
- recompensa cu suplimentarea dreptului la vizită intimă
- permisiunea de ieșire din penitenciar.

Capitolul 12

ABATERI ȘI SANȚIUNI DISCIPLINARE APLICABILE PERSOANELOR CONDAMNATE LA PEDEPSE CU PRIVARE DE LIBERTATE

12.1. Abateri

Constituie abateri disciplinare foarte grave încălcarea unor dispoziții prevăzute de legea nr. 254/2013, determinarea cu intenție a altei persoane condamnate să săvârșească unele fapte, precum și încălcarea altor obligații și interdicții prevăzute ca abateri foarte grave în alte acte normative.

12.2. Sanțiuni

Sanțiunile care pot fi aplicate în cazul săvârșirii abaterilor disciplinare sunt:

- a) avertismentul;
- b) suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive, pe o perioadă de cel mult o lună; [I](#)
- c) suspendarea dreptului de a presta o muncă, pe o perioadă de cel mult o lună;
[Jurisprudență](#)
- d) suspendarea dreptului de a primi și de a cumpăra bunuri, cu excepția celor necesare pentru igiena individuală sau exercitarea drepturilor la apărare, petiționare, corespondență și asistență medicală, pe o perioadă de cel mult două luni;
- e) suspendarea dreptului de a primi vizite, pe o perioadă de cel mult 3 luni;
[Jurisprudență](#)
- f) izolarea pentru maximum 10 zile.

Capitolul 13

SANCTIUNI PENALE APLICABILE MINORILOR INFRACTORI

13.1. Reglementarea și condițiile răspunderii penale a minorului

Răspunderea penală a minorului este reglementată de Codul penal în capitole distincte (I, al II-lea, al III-lea, al IV-lea), din Titlul V intitulat „Minoritatea” (art. 113-134).

Legiuitorul român, prin dispozițiile art. 113 din actualul Cod penal, a stabilit că răspunderea penală a minorilor începe de la 14 ani sub condiția dovedirii că în săvârșirea faptei minorul a avut discernământ și în toate cazurile de la 16 ani fără vreo condiționare.

Limita superioară a vârstei până la care persoana este considerată minor este de 18 ani, deoarece minor în dreptul penal este persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani.

În afară de Codul penal, sunt în vigoare însă, și alte acte normative, care prevăd și sancționează faptele prevăzute de legea penală pentru care minorul nu răspunde penal, astfel:

- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.
- Hotărârea Guvernului nr. 1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal;

Față de minorul care nu răspunde penal și care săvârșeste fapte prevăzute de legea penală se pot lua *măsuri de protecție specială* prevăzute de Legea nr. 272/2004. Acestea sunt: *plasamentul și supravegherea specializată*.

Alegerea uneia dintre măsurile menționate mai sus, se stabilesc și se aplică în baza planului individualizat de protecție.

Direcția generală de asistență socială și protecția copilului are obligația de a întocmi planul menționat, în conformitate cu normele metodologice elaborate și aprobate de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice.

Alegerea uneia din măsurile de protecție specială se stabilește de către comisia pentru protecția copilului, în situația în care există acordul părinților sau al reprezentantului legal, iar în lipsa acestui acord de către instanța de judecată, în funcție de unele criterii prevăzute de Legea nr. 272/2004 și Hotărârea Guvernului nr. 1439/2004.

13.2 Sancționarea minorilor infractori

După cum am mai menționat, prin „minor” se înțelege, în dreptul penal român, persoana care nu a împlinit încă vârsta de 18 ani. Vârsta este unul dintre criteriile stabilirii răspunderii penale — celălalt criteriu fiind discernământul (capacitatea persoanei de a înțelege și de a-și

manifesta conștient voința în raport cu un anumit fapt, de a-și da seama de natura vătămătoare pentru alte persoane a faptei sale și de riscul de a fi pedepsit).

Sanționarea minorilor care săvârșesc infracțiuni trebuie să corespundă particularităților psiho-fizice ale acestora, să asigure educarea și reeducarea lor.

Preocupările pentru diversificarea sancțiunilor aplicabile acestora sunt stimulate de rezultatele cercetărilor criminologice și de psihologie pedagogică, de la sfârșitul secolului și continuate până în prezent.

Într-adevăr, particularitățile infractorilor minori, reclamă măsuri de apărare socială adecvate care să vizeze, refacerea educației deficitare a minorului, acestea fiind *măsurile educative privative sau neprivative de libertate*.

13.3. Măsurile educative

Măsurile educative sunt sancțiuni de drept penal speciale pentru minori, ce sunt menite să asigure educarea și reeducarea acestora prin instruire școlară și profesională și prin cultivarea în conștiința acestora a respectului față de valorile sociale.

Aceste măsuri sunt consecințe ale răspunderii penale și se iau numai dacă minorul a săvârșit o infracțiune.

Scopul acestor măsuri educative este de a educa și reeduca pe minorul care a săvârșit o infracțiune, de a asigura o schimbare în conștiința acestuia pentru respectarea valorilor sociale, prin dobândirea unei pregătiri școlare și profesionale care să-i permită o deplină integrare în viața socială.

Măsurile educative sunt sancțiuni revocabile, instanța putând reveni asupra acestora dacă minorul dă dovadă de rele purtări sau comite noi infracțiuni.

Ele sunt sancțiuni jurisdicționalizate în sensul că se aplică și se revocă numai de către instanțele de judecată spre deosebire de măsurile de ocrotire administrative ce se iau față de minorii care comit fapte prevăzute de legea penală, dar care nu răspund penal.

Măsurile educative sunt *neprivative de libertate sau privative de libertate*. Măsurile educative nu atrag interdicții, decăderi sau incapacități.

Luarea măsurilor neprivative de libertate constituie regula, iar luarea măsurilor educative privative de libertate, constituie excepția, acestea putându-se lua doar dacă minorul a mai săvârșit o infracțiune pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat, sau atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare, ori detențiunea pe viață.

Măsurile educative se iau chiar dacă în cursul procesului și până la rămânerea definitivă a hotărârii minorul a împlinit vârsta de 18 ani.

Dacă la data pronunțării hotărârii prin care se decide luarea unei măsuri educative privative de libertate minorul a împlinit vârsta de 18 ani, instanța va putea decide ca măsura educativă să se execute într-un penitenciar, în funcție de posibilitățile de îndreptare a minorului, de vârsta acestuia și de celelalte criterii de individualizare prevăzute la art. 74 din noul Cod penal.

În cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității, cauzele de atenuare și agravare sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative și produc efecte doar între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă. În cazul măsurilor educative, cauzele de atenuare și agravare nu atrag micșorarea au majorarea limitelor temporale ale măsurii educative, precum în cazul pedepselor.

Când, la data pronunțării hotărârii prin care s-a luat o măsură educativă privativă de libertate, infractorul a împlinit vârsta de 18 ani, instanța, ținând seama de posibilitățile sale de îndreptare, de vârsta acestuia, precum și de celelalte criterii prevăzute în art. 74, poate dispune executarea măsurii educative într-un penitenciar.

13.4. Măsurile educative neprivative de libertate

Potrivit art. 115 alin. (1) pct. 1 din Codul penal, măsurile educative neprivative de libertate ce se pot lua față de infractorii minori sunt: *stagiul de formare civică; supravegherea; consemnarea la sfârșit de săptămână; asistarea zilnică.*

Măsurile menționate sunt enumerate de lege în mod gradat, de la cea mai blândă la cea mai severă, corespunzătoare gradului de pericol social concret al faptei săvârșite și a gradului de pervertire morală a minorului.

În continuare, vom recurge la analiza măsurilor educative neprivative de libertate, în forma în care acestea își găsesc reglementarea legală.

a) Stagiul de formare civică, reprezintă cea mai ușoară măsură educativă neprivativă de libertate și constă în obligația impusă minorului de a participa la un program de formare civică cu o durată de cel mult patru luni, pentru a-1 ajuta să înțeleagă consecințele legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și pentru a-1 responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor.

Acest program de formare civică se desfășoară sub coordonarea serviciului de probațiune, care va organiza și asigura participarea și supravegherea minorului pe durata acestuia, fără ca programul școlar sau profesional al minorului să fie afectat de participarea minorului la astfel de cursuri.

Principala componentă a acestei măsuri este aceea de formare civică, pe durata măsurii, minorul urmând un program prin intermediul căruia acesta trebuie să înțeleagă consecințele legale ale faptei sale, încercându-se influențarea într-un sens pozitiv a conduitei sale viitoare. O altă componentă a acestei măsuri constă în supravegherea minorului de către serviciul de probațiune urmând să se realizeze și prin verificarea modului în care acesta respectă eventualele obligații ce i-au fost impuse de către instanță prin hotărârea de condamnare precum și modul în care minorul urmează programul său școlar sau profesional.

b) *Supravegherea* este o măsură educativă ce constă în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între 2 și 6 luni, de către serviciul de probațiune, pentru a asigura participarea la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea desfășurării unor activități sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia.

Mai aspră în conținut decât măsura educativă a stagiului de formare civică, supravegherea are drept componente controlul și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic. Măsura educativă a supravegherii poate și este recomandat să fie însoțită de stabilirea de către instanță, prin hotărârea de condamnare, de unele obligații dintre cele prevăzute de art. 121 Cod penal.

Supravegherea de către serviciul de probațiune trebuie să fie orientată spre verificarea modului de respectare a obligațiilor impuse de către instanță în special pentru a asigura participarea la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea desfășurării unor activități sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a minorului. Supravegherea nu presupune o implicare directă a serviciului de probațiune în realizarea activităților din programul minorului, rolul acestui serviciu fiind doar acela de a monitoriza modul în care minorul își respectă programul obișnuit (frecventarea cursurilor, activități sportive, recreative etc.).

Deși impunerea respectării uneia sau a mai multora dintre obligațiile prevăzute la art. 121 din noul Cod penal este facultativă pentru instanță, pentru luarea măsurii educative a supravegherii, impunerea respectării obligațiilor de a urma un curs de pregătire școlară sau formare profesională, de a nu intra în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare al acestuia, apare ca fiind obligatorie, aceste obligații formând însăși conținutul măsurii educative.

Întrucât serviciul de probațiune are îndatorirea de a supraveghea pe minor pentru „prevenirea desfășurării unor activități”, pentru realizarea unei astfel de obligații de

supraveghere, prin hotărârea de condamnare, minorului trebuie să i se impună respectarea vreuneia dintre obligațiile restrictive de drepturi prevăzute de art. 121 Cod penal.

c) *Consemnarea la sfârșit de săptămână*, este o măsură educativă ce constă în interdicția impusă minorului de a părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică, pe o durată cuprinsă între 4 și 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligația de a participa la anumite programe ori de a desfășura anumite activități impuse de instanță.

Supravegherea se realizează sub coordonarea serviciului de probațiune și poate fi însoțită la rândul său de stabilirea de către instanța de judecată și de impunerea unor alte obligații dintre cele prevăzute de art. 121 C. pen.

Măsura are un conținut precis determinat, pe durata acesteia minorul având obligația de a nu părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică.

d) *Asistarea zilnică*, este o măsură educativă ce constă în impunerea de către serviciul de probațiune, a unui program care conține orarul și condițiile de desfășurare a activităților, precum și interdicțiile impuse minorului și în obligația corelativă a minorului de a-l respecta.

Durata măsurii este cuprinsă între 3 și 6 luni, iar supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

Și această măsură poate fi însoțită la rândul său de stabilirea de către instanța de judecată și de impunerea unor alte obligații dintre cele prevăzute de art. 121 Cod penal. În plus prin însăși natura sancțiunii serviciul de probațiune este abilitat să-i stabilească minorului programul zilnic de activitate orarul și condițiile de desfășurare a activităților precum și unele interdicții privind alte activități decât cele cuprinse în program sau care ar contraveni programului.

Asistarea zilnică, presupune o intervenție activă a serviciului de probațiune, care întocmește programul zilnic al minorului, incluzând în acest program — alături de elementele obișnuite în raport de vârsta și situația școlară sau profesională a minorului (spre exemplu, frecventarea cursurilor școlare) și pe cele impuse de instanță — orice activitate necesară realizării scopului măsurii educative (spre exemplu, participarea la acțiuni social-educative, menite a facilita integrarea socială a minorului)

13.5. Măsurile educative privative de libertate

Potrivit dispozițiilor Codului penal, măsurile educative privative de libertate ce se pot lua față de infractorii minori sunt: *internarea într-un centru educativ și internarea într-un centru de detenție*.

Măsurile educative privative de libertate vor putea fi luate doar condiționat de faptul că minorul a mai săvârșit o infracțiune pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost

executată on a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat, sau atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare, ori detențiunea pe viață.

Măsurile educative privative de libertate constituie astfel o excepție de la executarea măsurilor educative fără scoaterea minorului din mediul familial, justificat fie de repetarea comportamentului infracțional, fie de gravitatea infracțiunii săvârșite.

Regulile Națiunilor Unite pentru Protecția Minorilor Privați de Libertate recomandă ca privarea de libertate să fie o dispoziție de ultim resort, pentru o perioadă minimă și limitată la cazuri excepționale.

Privarea de libertate va urmări să garanteze activități semnificative și programe de promovare a sănătății, autorespectului și a simțului responsabilității, iar facilitățile vor asigura dezvoltarea talentelor minorilor pentru a-i încuraja în dezvoltarea potențialului lor ca membrii ai societății.

Centrele de detenție trebuie înlesni accesul și contactul cu membrii familiei minorului și pentru a permite integrarea acestora în comunitate.

Minorilor privați de libertate trebuie să beneficieze de asistența socială și vor fi ajutați să înțeleagă care le sunt drepturile și obligațiile pe perioada detenției și vor fi informați cu privire la protecția ce li se acordă.

Regimul prevăzut pentru executarea acestor măsuri este astfel conceput încât să ofere largi posibilități de individualizare, permițând adaptarea sa în funcție de conduita fiecărui minor pe durata executării.

În continuare, vom recurge la analiza măsurilor educative neprivative de libertate, în forma în care acestea își găsesc reglementarea legală.

a) Internarea într-un centru educativ, este o măsură educativă privativă de libertate care constă în internarea minorului, pe o perioadă cuprinsă între unu și 3 ani, într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, unde va urma un program de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale, precum și programe de reintegrare socială [art. 124 alin. (1) și (2)].

Această măsură se poate lua față de minorii în privința cărora se apreciază că luarea unei măsuri educative neprivative de libertate este insuficientă pentru realizarea scopului sancțiunilor penale, având în vedere și constatările consilierului de probațiune consemnate în referatul de evaluare.

Pe perioada internării minorul urmează un program de pregătire școlară și de formare profesională, precum și programe de reintegrare socială, măsura având un caracter preponderent educativ.

Durata acestei măsuri este cuprinsă între unu și 3 ani, urmând să fie stabilită potrivit criteriilor de individualizare a sancțiunii prevăzute la art. 74 din noul Cod penal.

Dacă pe timpul internării în centrul educativ, minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța poate dispune fie menținerea măsurii internării în centrul educativ, prelungind durata măsurii, fără a depăși maximumul de 3 ani prevăzut de lege, fie înlocuirea acestei măsuri cu măsura educativă mai severă a internării în centrul de detenție [art. 124 alin. (3)].

Deși legea prevede doar situația când minorul comite o singură infracțiune, în mod evident, și în ipoteza comiterii de către minor a unui concurs de infracțiuni, fie pe timpul internării în centrul educativ, fie înainte de rămânerea definitivă a cauzei în care s-a dispus internarea, rezolvarea pluralității de infracțiuni, concurs sau pluralitate intermediară, după caz, urmează să fie soluționată în același mod, măsura deja dispusă urmând fie să fie menținută sau prelungită, după caz, fie înlocuită cu măsura educativă mai severă a internării într-un centru de detenție, funcție de aprecierea instanței și natura infracțiunilor judecate ulterior.

După executarea a cel puțin jumătate din durata internării, dacă minorul a dovedit interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale, făcând progrese evidente în vederea reintegrării sale sociale, instanța poate dispune, fie înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni, dacă persoana internată nu a împlinit vârsta de 18 ani, fie liberarea din centrul educativ, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani [art. 124 alin. (4)].

Dacă dispune înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice sau liberarea din centrul educativ, până la împlinirea duratei măsurii internării, instanța este obligată să impună ca persoana internată să respecte una sau mai multe din obligațiile de supraveghere prevăzute la art. 121 din noul Cod penal.

Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, instanța revine în mod obligatoriu asupra înlocuirii sau liberării și dispune executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru educativ.

Dacă până la împlinirea vârstei de 18 ani și înainte de împlinirea duratei măsurii internării, minorul față de care s-a dispus înlocuirea internării într-un centru educativ cu

măsura asistării zilnice comite o nouă infracțiune, instanța revine în mod obligatoriu asupra înlocuirii, putând dispune, fie executarea restului din durata măsurii internării luate inițial, cu posibilitatea prelungirii duratei acesteia până la maximum prevăzut de lege, fie internarea într-un centru de detenție.

b) Internarea într-un centru de detenție, constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, cu regim de pază și supraveghere, unde va urma programe intensive de reintegrare socială, precum și programe de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale.

Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între 2 și 5 ani, afară de cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detențiunea pe viață, când internarea se ia pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani [art. 125 alin. (1) și (2)].

Distincția dintre centrul educativ și centrul de detenție constă în aceea că în centrul de detenție procesul de recuperare a minorului urmează să aibă loc în regim de pază și supraveghere, programele de reintegrare socială urmând să aibă un caracter intensiv, spre deosebire de centrul educativ, în cadrul căruia procesul de recuperare nu va avea loc sub pază și supraveghere.

Dacă în perioada internării minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru comiterea unei infracțiuni concurente săvârșită anterior, instanța va prelungi durata internării până la maximum de 5, respectiv 15 ani, în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre pedepsele prevăzute de lege pentru infracțiunile săvârșite.

Din durata măsurii astfel stabilite se va scădea perioada executată până la data pronunțării hotărârii

Situația este, evident, similară și în cazul în care minorul comite un concurs de infracțiuni în timpul executării măsurii sau dacă infracțiunile concurente au fost comise înainte de rămânerea definitivă a hotărârii prin care măsura a fost luată.

După executarea a cel puțin jumătate din durata internării, dacă minorul a dovedit interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale, făcând progrese evidente în vederea reintegrării sale sociale, instanța poate dispune fie înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni, dacă persoana internată nu a împlinit vârsta de 18 ani, fie liberarea din centrul de detenție, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani [art. 125 alin. (4)].

Dacă dispune înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice sau liberarea din centrul de detenție, până la împlinirea duratei măsurii internării, instanța este obligată să

dispună ca persoana internată să respecte una sau mai multe din obligațiile de supraveghere prevăzute de. 121 din noul Cod penal [art. 125 alin. (5)].

Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, instanța revine în mod obligatoriu asupra înlocuirii sau liberării și dispune executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru de detenție [art. 125 alin. (6)].

Dacă până la împlinirea vârstei de 18 ani și înainte de împlinirea duratei măsurii internării, minorul față de care s-a dispus înlocuirea internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice comite o nouă infracțiune, instanța revine obligatoriu asupra înlocuirii, putând dispune fie executarea într-un centru de detenție a restului neexecutat din durata măsurii internării luate inițial, fie prelungirea duratei internării până la maximum de 5 sau de 15 ani, după caz, în funcție de durata măsurii aplicate inițial [art. 125 alin. (7)].

Dacă în cursul executării unei măsuri educative privative de libertate persoana internată, care a împlinit vârsta de 18 ani, are un comportament prin care influențează negativ sau împiedică procesul de recuperare și reintegrare a celorlalte persoane internate, instanța poate dispune continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar. În acest caz, sancțiunea inițială nu se transformă într-o pedeapsă, ea își păstrează aceeași natură juridică — de măsură educativă — modificându-se doar instituția de executare. Pe cale de consecință, regimul de executare al măsurii educative în penitenciar va fi diferit de regimul de executare al pedepsei închisorii, el urmând a fi detaliat de legea privind executarea măsurilor educative.

Calculul duratei măsurilor educative privative de libertate se face pe zile pline, la fel ca pedepsele, ziua în care începe executarea pedepsei și ziua în care încetează se socotesc în durata executării.

13.6. Prescripția răspunderii penale a minorilor și prescripția executării măsurilor educative

Potrivit Codului penal, termenele privind prescripția răspunderii penale pentru minori sunt reduse la jumătate, în raport cu termenele de prescripție prevăzute de lege pentru majori, întreruperea sau suspendarea cursului prescripției fiind reglementată ca și în cazul majorilor (art. 131).

Executarea măsurilor educative neprivative de libertate se prescrie într-un termen de 2 ani, socotit de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care măsura a fost luată, iar executarea măsurilor educative privative de libertate se prescrie într-un termen egal cu durata măsurii educative ce a fost luată, dar nu mai puțin de 2 ani [art. 132 alin. (1) și (2)].

În cazul în care s-a dispus înlocuirea unei măsuri educative cu o măsură educativă mai severă, executarea se prescrie în raport cu măsura educativă mai grea, termenul de prescripție curgând de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus înlocuirea [art. 132 alin. (3)].

Capitolul 14

LIBERAREA CONDIȚIONATĂ

14.1. Condițiile de acordare a liberării condiționate

Persoana condamnată poate fi liberată condiționat înainte de executarea în întregime a pedepsei privative de libertate, dacă îndeplinește anumite condiții.

Partea din durata pedepsei care este considerată ca executată pe baza muncii prestate și/sau a instruirii școlare și formării profesionale

Pedeapsa care este considerată ca executată pe baza muncii prestate sau a instruirii școlare și formării profesionale, în vederea acordării liberării condiționate, se calculează după cum urmează:

a) în cazul în care se prestează o muncă remunerată, se consideră 4 zile executate pentru 3 zile de muncă;

b) în cazul în care se prestează o muncă neremunerată, se consideră 3 zile executate pentru două zile de muncă;

c) în cazul în care munca este prestată pe timpul nopții, se consideră două zile executate pentru o noapte de muncă;

d) în cazul participării la cursurile de școlarizare pentru formele de învățământ general obligatoriu, se consideră 30 de zile executate pentru absolvirea unui an școlar;

e) în cazul participării la cursurile de calificare ori recalificare profesională, se consideră 20 de zile executate pentru absolvirea unui curs de calificare ori recalificare profesională;

f) în cazul elaborării de lucrări științifice publicate sau invenții brevetate, se consideră 20 de zile executate, indiferent de numărul lucrărilor științifice sau al invențiilor realizate, pentru întreaga durată a executării pedepsei, inclusiv în cazul pedepselor contopite.

Reducerea fracțiunii de pedeapsă care este considerată ca executată pe baza muncii prestate sau a instruirii școlare și formării profesionale nu poate fi revocată.

Caracterul științific al lucrărilor elaborate de către deținuți este stabilit, potrivit dispozițiilor legale, de către Consiliul Național al Cercetării Științifice, denumit în continuare CNCS, cu sprijinul logistic al Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării, denumită în continuare UEFISCDI.

Brevetarea invențiilor se realizează, potrivit dispozițiilor legale, de către Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci, denumit în continuare OSIM.

Lucrările științifice sau invențiile brevetate pot fi elaborate de către deținuți în condițiile stabilite în prezenta lege și prin regulamentul de aplicare a prezentei legi, care se

completează, după caz, cu prevederile legale privind evaluarea lucrărilor științifice de către CNCS cu sprijinul logistic al UEFISCDI, respectiv procedurile efectuate de OSIM cu privire la cererile de brevet de invenție.

Pe durata elaborării de lucrări științifice sau de invenții pot fi desfășurate activități lucrative, fără ca acestea să se suprapună și fără ca, însumată, durata desfășurării tuturor acestor activități să depășească durata prevăzută de legislația muncii.

Lucrările științifice se pot elabora numai în domeniile și specializările universitare stabilite de nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare.

În cazul lucrărilor științifice sau invențiilor brevetate realizate în coautorat, numărul zilelor considerate ca executate se împarte proporțional la numărul de coautori. În cazul în care mai mulți coautori sunt persoane private de libertate, procedura se aplică în mod individual fiecărui coautor.

Comisia pentru liberare condiționată sesizată potrivit legii, în vederea analizării acordării zilelor considerate ca executate, ia la cunoștință de acordarea caracterului științific, respectiv brevetarea invenției, și verifică respectarea procedurii de elaborare a lucrării științifice publicate, respectiv invenției brevetate.

O nouă solicitare privind elaborarea unei lucrări științifice sau invenții se poate formula doar după finalizarea lucrării anterioare.

14.2. Procedura de acordare a liberării condiționate

Liberarea condiționată se acordă potrivit procedurii prevăzute în Codul de procedură penală, la cererea persoanei condamnate sau la propunerea comisiei pentru liberare condiționată.

Comisia pentru liberare condiționată este alcătuită din judecătorul de supraveghere a privării de libertate, care este și președintele comisiei, directorul penitenciarului, directorul adjunct pentru siguranța deținerii și regim penitenciar, directorul adjunct pentru educație și asistență psihosocială și un consilier de probațiune din cadrul serviciului de probațiune competent potrivit legii în circumscripția căruia se află penitenciarul. Secretariatul comisiei se asigură de către șeful serviciului evidență din penitenciarul respectiv.

Comisia formulează propuneri de liberare condiționată a persoanei condamnate, ținând seama de:

- a) fracțiunea din pedeapsă efectiv executată și de partea din durata pedepsei care este considerată ca executată;
- b) regimul de executare a pedepsei privative de libertate în care este repartizată;

c) îndeplinirea obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare, în afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) conduita persoanei condamnate și eforturile acesteia pentru reintegrare socială, în special în cadrul muncii prestate, al activităților educative, moral-religioase, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, al instruirii școlare și al formării profesionale, precum și responsabilitățile încredințate, recompensele acordate și sancțiunile disciplinare aplicate;

e) antecedentele sale penale.

Persoana condamnată este adusă în fața comisiei pentru liberare condiționată, cu excepția situațiilor în care prezintă afecțiuni medicale confirmate de medic, care nu permit prezentarea sa. În acest caz, persoana condamnată poate depune înscrisuri.

Propunerea comisiei pentru liberare condiționată este cuprinsă într-un proces-verbal motivat, care cuprinde poziția membrilor comisiei față de propunerea de liberare.

Persoana condamnată poate prezenta, în fața comisiei pentru liberare condiționată, dovezi că și-a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare ori s-a aflat în imposibilitatea îndeplinirii acestor obligații.

În cazul în care comisia pentru liberare condiționată constată că persoana condamnată nu întrunește condițiile pentru a fi liberată condiționat, fixează un termen pentru reexaminarea situației acesteia, care nu poate fi mai mare de un an. În cazul în care cererea de liberare condiționată este formulată înainte de îndeplinirea condiției privind îndeplinirea fracțiunii prevăzute, iar perioada rămasă de executat până la împlinirea acestei fracțiuni este mai mare de un an, termenul stabilit de comisie va fi data împlinirii fracțiunii prevăzute. În cazul în care perioada rămasă de executat până la împlinirea acestei fracțiuni este mai mică de un an, termenul fixat de comisie poate depăși data împlinirii fracțiunii prevăzute, dar nu poate fi mai mare de un an. Totodată, comisia comunică, de îndată, procesul-verbal persoanei condamnate, care are posibilitatea ca, în termen de 3 zile de la aducerea la cunoștință, sub semnătură, să se adreseze, cu cerere de liberare condiționată, judecătoriei în circumscripția căreia se află penitenciarul.

În vederea soluționării cererii de liberare condiționată a persoanei condamnate sau a propunerii formulate de comisie, instanța poate consulta dosarul individual al persoanei condamnate sau poate solicita copii ale actelor și documentelor din acesta.

BIBLIOGRAFIE

Legislație

1. *Constituția României* din 1991, revizuită prin Legea nr.429/2003, publicată în M.Of. nr.758/2003;
2. *Codul penal în vigoare*, cu modificările și completările ulterioare adoptării;
3. *Codul de procedură penală în vigoare*, cu modificările și completările ulterioare adoptării;
4. *Legea nr.253/2013*, privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare
5. *Legea nr.254/2013*, privind executarea pedepselor și măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare
6. *Metodologia privind acordarea recompenselor pentru persoanele aflate în custodia Administrației Naționale a Penitenciarelor, pe baza Sistemului de creditare a participării deținuților la activități și programe de educație, asistență psihologică și socială, la activități lucrative, precum și în situații de risc din 30.04.2013*, publicată în M.Of., Partea I nr.203 din 21.03.2014

Doctrină

1. **CHIȘ I., CHIȘ A.B.**, *Executarea sancțiunilor penale*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul juridic, București, 2021
2. **RUSU I.M.**, *Drept execuțional penal*, Editura Hamangiu, București, 2015
3. **MITRACHE C., MITRACHE C.**, *Drept penal român. Partea generală*. Ediția a VI-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2024
4. **GEAMĂNU R.F.**, *Mijloace de protecție a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate*, Editura Universul Juridic, București, 2019
5. **IUGAN A.-V.**, *Drepturile persoanelor deținute*, Editura Universul Juridic, București, 2018